

Potentiaalisen liikaturismin vaikutukset Lapin matkailuun ja ympäristöön

Johanna Lahtinen

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Restonomi

Opinnäytetyö

2025

Tekijä(t) Johanna Lahtinen
Tutkinto Restonomi
Raportin/Opinnäytetyön nimi Potentiaalisen liikaturismin vaikutukset Lapin matkailuun ja ympäristöön
Sivu- ja liitesivumäärä 35 + 2
<p>Tämä opinnäytetyö tarkastelee potentiaalisen liikaturismin vaikutuksia Lapin matkailuun ja ympäristöön, erityisesti Levin, Ylläksen ja Rovaniemen osalta. Tutkimuksen pääongelmana on, miten potentiaalinen liikaturismi voi mahdollisesti vaikuttaa Lapin matkailuun, ympäristöön ja paikalliseen yhteisöön. Tutkimuksen alaongelmina ovat seuraavat: Mitä konkreettisia toimia voidaan tehdä Ylläksen, Levin ja Rovaniemen alueen ympäristön suojelemiseksi, miten potentiaalisen liikaturismin vaikutuksia voidaan ennakoida, miten kestävän kehityksen mallia voidaan hyödyntää potentiaalisten ongelmien ratkaisussa, miten paikalliset kokevat liikaturismin vaikutukset elinkeinoonsa ja arkeensa, sekä se, mitä vaikutuksia potentiaalisella liikaturismilla on Lapin ympäristöön ja kestävään kehitykseen.</p> <p>Kestävä matkailu perustuu ekologiseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen vastuullisuuteen ja sen toteutuminen edellyttää paikallisyhteisöjen hyväksyntää eli alueellista hyväksyttävyyttä. Lapissa matkailun kasvu tuo sekä mahdollisuuksia että haasteita: toisaalta se tukee aluetaloutta, mutta voi myös johtaa liikaturismiin, joka kuormittaa luontoa ja häiritsee paikallisten arkea. Ilmastonmuutos lisää paineita erityisesti, koska alueen vetovoimatekijät – lumi, jää ja arktinen luonto – ovat herkkiä ympäristömuutoksille. Lisäksi matkailun on huomioitava kulttuurinen kestävyys, erityisesti saamelaiden ja saamelaisalueiden oikeudet ja näkökulmat, kulttuurillinen kestävyys, jotta matkailun kehittäminen olisi aidosti vastuullista ja hyväksyttävää pitkällä aikavälillä.</p> <p>Tutkimus toteutettiin laadullisena haastattelututkimuksena ja puolistrukturoidut haastattelut toteutettiin touko-kesäkuussa. Haastatteluja on kaikkiaan 5. Aineisto koostuu eri matkailualueiden asiantuntijoiden ja toimijoiden haastatteluista, jotka analysoitiin sisällönanalyysin menetelmin. Tutkimuksessa nousi esiin selkeitä haasteita, kuten liikaturismi, sesonkiluonteisuus, ilmastonmuutoksen vaikutukset sekä paikallisten osallistamisen puute päätöksenteossa. Samaan aikaan erityisesti Levillä, Ylläksellä ja Rovaniemellä tehdään aktiivisesti töitä kestävyyden edistämiseksi.</p> <p>Kehittämistoimenpiteissä tulisi painottaa erityisesti paikallisten osallisuuden vahvistamista, matkailun ympäristövaikutusten hillitsemistä sekä alueiden kulttuurisen erityisyyden huomioimista. Lisäksi esiin nousi useita, potentiaalisia jatkotutkimusaiheita, jotka liittyvät esimerkiksi liikaturismin vaikutuksiin, ilmastonmuutoksen rooliin ja saamelaisalueiden matkailun kehittämiseen. Tutkimus tarjoaa konkreettisia ehdotuksia matkailun tukemiseksi ja haastaa pohtimaan toimia alueellisen hyväksyttävyyden vahvistamiseksi Lapissa.</p>
Asiasanat Matkailu, liikaturismi, Lappi, ilmastonmuutos, ympäristö, kestävä kehitys

Sisällys

1	Johdanto.....	1
1.1	Käsitteitä	1
1.2	Vastuullinen ja kestävä matkailu	3
2	Lappi matkailukohteena	5
2.1	Lappi yleisesti	5
2.2	Luonto ja ilmasto.....	6
2.3	Saamelaiset	6
2.4	Ylläs, Levi & Rovaniemi	7
3	Liikaturismi maailmalla & Euroopassa	8
3.1	Liikaturismin potentiaaliset uhat	9
3.2	Liikaturismin vaikutukset Lapissa	11
3.3	Lainsäädäntö	11
4	Tutkimusmenetelmät.....	13
4.1	Tutkimuksen toteutus.....	13
4.2	Aineiston analysointi	15
5	Tulokset.....	16
5.1	Lapin matkailun kehityskaari ja nykytila	16
5.2	Kansainvälistyminen ja asiakaskunnan muutokset.....	18
5.3	Liikaturismi ja kestävyyshaasteet	19
5.4	Ilmastonmuutos ja ympäristöriskit	20
5.5	Tulevaisuuden näkymät.....	21
6	Johtopäätökset ja pohdinta	25
6.1	Tulosten vertailua tietoperustaan	27
6.2	Kehittämissuhteet	29
6.3	Mahdollisia jatkotutkimusaiheita	30
6.4	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	30
6.5	Oma oppiminen.....	31
	Lähteet	33
	Liitteet.....	36
	Liite 1. Haastattelurunko	36
	Liite 2. Tutkimustiedote	37

1 Johdanto

Valitsemani aihe on potentiaalisen liikaturismin vaikutukset Lapin matkailuun ja ympäristöön. Päädyin tähän aiheeseen, koska olen aina ollut kiinnostunut Lapista matkailukohteena, sekä kohteena ylipäättään. Lapin matkailu on jatkuvassa kasvussa ulkomaita myöten ja se tuo väistämättä mukanaan myös haittavaikutuksia. Lappi on minulle tärkeä myös työhistoriani osalta, koska olen ollut siellä aiemmin töissä ja vierailen siellä joka vuosi kesällä ja talvella. Lapin luonto on tunnettu puhtaudestaan ja toivon, että se saadaan pidettyä niin myös tulevaisuudessa.

Laajemmin ja kansainvälisesti tarkasteltuna aihe on aina ajankohtainen ja haittavaikutukset ovatkin jo vuosia olleet näkyvillä ympäri maailman. Jo vuosia sitten esimerkiksi Venetsiassa ja Amsterdamissa on huomattu turismin ikävät puolet ja ne ovat heijastuneet paikallisiin. Tässä työssä haluaisinkin myös sivuta aihetta, onko paljon turismilla toimeen tulevien maiden oikeutta kritisoida pääsääntöistä tulonlähdeään, sekä vastaavia ristiriitoja. Päätin kuitenkin tässä tapauksessa keskittyä kotimaahan ja Lappiin ja vielä tarkemmin Ylläkseen, Leviin ja Rovaniemeen. Hyödynsin apunani tekoälyä kehittämisohjelmassa sekä mahdollisissa jatkotutkimusaiheissa.

Tutkimuksen pääongelma on seuraava:

- Miten potentiaalinen liikaturismi voi mahdollisesti vaikuttaa Lapin matkailuun, ympäristöön ja paikalliseen yhteisöön?

Tutkimuksen alaongelmat:

- Mitä konkreettisia toimia voidaan tehdä Ylläksen, Levin ja Rovaniemen alueen ympäristön suojelemiseksi?
- Miten potentiaalisen liikaturismin vaikutuksia voidaan ennakoida?
- Miten kestävä kehityksen mallia voidaan hyödyntää potentiaalisten ongelmien ratkaisussa?
- Miten paikalliset kokevat liikaturismin vaikutukset elinkeinoonsa ja arkeensa?
- Mitä vaikutuksia potentiaalisella liikaturismilla on Lapin ympäristöön ja kestävään kehitykseen?

1.1 Käsitteitä

Lappi: Suomen pohjoisin ja harvimminkin asuttu maakunta. Asukkaita alueen laajuuteen nähden vähän, vain noin 180 000. Lapin alue sijaitsee napapiirin pohjoispuolella ja alue on tunnettu puhtaasta koskemattomasta luonnostaan, sekä hiihtokeskuksistaan kuten Ylläs ja Levi. Lapin alue

kattaa kolmanneksen maan pinta-alasta. Suurin kaupunki on Rovaniemi 65 000 asukkaallaan. (Lapin Liitto; Lapin Luotsi.)

Levi: Levi on Suomen suurin ympärivuotinen matkailukeskus, joka sijaitsee Kittilän kunnassa, noin 15 minuutin ajomatkan päässä Kittilän lentoasemalta. (Lapland Safaris). Talvikaudella Levi tarjoaa monipuoliset mahdollisuudet lasketteluun ja lumilautailuun. Keskuksessa on 43 rinnettä, joista 17 on valaistu ja 17 lumetettu, tarjoten haasteita niin aloittelijoille kuin kokeneille laskijoille. Laskettelukausi alkaa yleensä loka-marraskuussa ja jatkuu toukokuun puoliväliin asti. (Lumpipallo 2025.)

Ylläs: Ylläs on Suomen suurimpia ja suosituimpia matkailukeskuksia, joka sijaitsee Kolarin kunnassa, Lapin maakunnassa. Alue tunnetaan erityisesti Yllästunturista, joka kohoo 718 metrin korkeuteen ja tarjoaa upeat puitteet niin talvi- kuin kesäaktiviteeteille. (Ylläs.fi.)

Rovaniemi: Lapin maakunnan pääkaupunki Pohjois-Suomessa. Rovaniemi on maamme 16. suurin kaupunki ja sen asukasluku on 63 528. Pinta-alaltaan se on 8 017,19 km². (Rovaniemi.fi.)

Liikaturismi: Liikaturismi tarkoittaa tilannetta, jossa matkailijoiden määrä ylittää kohteen kestokyvyn, aiheuttaen negatiivisia vaikutuksia ympäristölle, paikallisille asukkaille ja matkailijoiden kokemukselle. Se voi johtaa esimerkiksi luonnon kulumiseen, infrastruktuurin ylikuormittumiseen ja paikallisten elämänlaadun heikkenemiseen. (Yle 2023; Suomenmaa 2024.)

Ympäristövastuu: Ympäristövastuu tarkoittaa yksilöiden, yritysten ja yhteisöjen velvollisuutta toimia ympäristön kannalta kestäväällä tavalla, suojellen ja säilyttäen ympäristöä tuleville sukupolville. Se kattaa toimenpiteet, jotka tähtäävät luonnonvarojen säästävään käyttöön, ympäristön kestävyteen ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen. (Selitys.fi 2025.)

Sosiokulttuurinen vastuu: Sosiokulttuurinen vastuu viittaa yksilöiden, yritysten ja organisaatioiden velvollisuuteen huomioida toimintansa vaikutukset yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Se käsittää sosiaalisen vastuun osa-alueet, kuten ihmisoikeuksien kunnioittamisen, työntekijöiden oikeudet, tasa-arvon edistämisen ja yhteisöjen hyvinvoinnin tukemisen. (Global Compact 2024.)

Päästöt: Päästöt ovat ihmisen toiminnasta aiheutuvia aineita, energiamuotoja tai muita tekijöitä, jotka vapautuvat ympäristöön ja voivat aiheuttaa haitallisia vaikutuksia. Ne voivat olla esimerkiksi kemiallisia yhdisteitä, kuten hiilidioksidia (CO₂), metaania (CH₄) tai typen oksideja (NO_x), mutta myös energiaa, kuten melua, tärinää, säteilyä, valoa tai hajua. (Tieteen termipankki 2025.)

Kestävä kehitys: Kestävä kehitys on kehitystä, joka turvaa nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Siihen kuuluu ekologinen kestävyys, taloudellinen kestävyys sekä sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys. (Ympäristöministeriö 2023.)

Ekologinen kestävyys: Tarkoittaa luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä ja luonnonvarojen kestävästä käyttöä (Ympäristöministeriö 2023).

Taloudellinen kestävyys: Taloudellisen toiminnan harjoittaminen siten, että se tukee kestävästä kehitystä pitkällä aikavälillä (Ympäristöministeriö 2023).

Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys: Yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden, tasa-arvon ja kulttuurisen monimuotoisuuden edistäminen (Ympäristöministeriö 2023).

1.2 Vastuullinen ja kestävä matkailu

Tämän opinnäytetyön keskeisenä osana käsittelen myös vastuullista, sekä kestävästä matkailua. Vaikka nämä kaksi asiaa liittyvätkin vahvasti toisiinsa, on niillä kuitenkin muutamia eroavaisuuksia. Vastuullisella matkailulla halutaan nimenomaan konkreettisesti korostaa yksilön toimia ja vastuuta yhteisöjen hyvinvoinnista. Tässä tapauksessa yhteisöllä tarkoitetaan kulttuurisia ja ympäristöllisiä yhteisöjä. Konkreettisilla toimilla tarkoitetaan matkailun haittavaikutusten minimoimista sekä positiivisten vaikutusten edistämistä. Esimerkkejä vastuullisesta matkailusta ovat paikallisuuden suosiminen, luonnonsuojelu, kulttuurin kunnioittaminen ja hiilijalanjäljen kompensointi. (Visit Finland a; 2024.)

Kestävä matkailu taas on hieman laajempi käsite ja käsittää pidemmän aikavälin verrattuna vastuulliseen matkailuun. Sen tarkoituksena on kehittää matkailua niin, että voimme turvata tulevien sukupolvien mahdollisuuden nauttia samoista resursseista uhraamatta mitään merkittävää matkailun osalta. Kestävä kehitys pohjautuu YK:n kestävästä kehityksen periaatteisiin. Esimerkkejä kestävästä matkailusta ovat ekologisuuden priorisointi, muun muassa infrastruktuurin osalta, ympäristösertifioitujen tuotteiden käyttö ja luonnonsuojelualueiden ylläpito ja kehittäminen. (Visit Finland a; 2024.)

Suomessa matkailutoimijat ovat sitoutuneet kestävästä matkailun periaatteisiin, jotka edistävät muun muassa yhteistyötä, ekologista ja kulttuurista kestävyyttä sekä paikallisuuden huomioimista. Reilun matkailun yhdistys puolestaan korostaa vastuullisen matkailun edistämistä tukemalla järjestöjä ja toimijoita, jotka työskentelevät ilmastonmuutoksen, ihmisoikeuksien ja yhdenvertaisuuden puolesta matkailualalla. (Visit Finland a; 2024.)

Yhteenvetona voidaan todeta, että vastuullinen matkailu on jatkuva prosessi, jossa pyritään minimoimaan matkailun negatiiviset vaikutukset ja edistämään positiivisia muutoksia. Kestävä matkailu taas on tavoite, johon pyritään vastuullisen toiminnan avulla, ottaen huomioon ekologiset, taloudelliset ja sosiaaliset näkökulmat. (Reilun Matkailun Yhdistys.) Visit Finlandin laatima kuvio ”Kestävä matkailu Suomessa 2023” kertoo, että jo 1180 yritystä on mukana STF-ohjelmassa ja sertifikaatin on saanut 387 yritystä (Kuva 1.).

Kuva 1. Kestävä matkailu Suomessa 2023 (Visit Finland 2024)

2 Lappi matkailukohteena

Tässä luvussa käsittelen Lappia yleisesti sekä siihen liittyviä tärkeimpiä osa-alueita. Lapin suosioon matkailukohteena vaikuttaa moni asia, kuten luonto, kulttuuri ja aktiviteetit. Kun huomioidaan opinnäytetyön aihe, on tärkeää hahmottaa mitkä asiat vaikuttavat potentiaalisen liikaturismin kehittymiseen sekä asiayhteydet toisiinsa. Mikäli liikaturismista tulisi aidosti ongelma myös Lapissa, sillä olisi kriittisiä vaikutuksia turismin kannalta tärkeimpiin osa-alueisiin, kuten luontoon ja kulttuuriin sekä paikallisten hyvinvointiin. Ongelmien ennakkoinnilla on ensiarvoisen tärkeä rooli liikaturismin haittavaikutusten poissa pitämiseksi. (Lapin kansa 2019.) Olen myös merkinnyt Lapin sijainnin kartalla, josta käy ilmi, että se kattaa ison osan Suomesta, noin kolmasosan (Kuva 2.).

Kuva 2. Lapin sijainti kartalla (The Lapland Holiday Experts 2025)

2.1 Lappi yleisesti

Lapin maakunta on Suomen pohjoisin, sekä harvimmin asuttu maakunta. Se kattaa noin kolmasosan Suomesta, mutta asukkaita alueella on verraten vähän, vain noin 180 000. (Tilastokeskus 2025.) Sen sijaan poroja on yli 200 000 (Paliskuntain yhdistys s.a). Lappi on

tunnettu erityisesti puhtaasta, koskemattomasta luonnostaan, kuten myös lukemattomista tuntureistaan, metsistä, järvistä sekä alkuperäiskansastaan, saamelaisista ja heidän rikkaasta kulttuuristaan. Syksyn aikaan sijoittuva ruska on myös yksi suurimmista vetonauloista turismin suhteen. Lapin niin kutsuttu pääkaupunki on Rovaniemi, joka toimii myös eräänlaisena väylänä napapiirille. (Visit Finland b; 2023.)

2.2 Luonto ja ilmasto

Lapin luonto toimii elinympäristönä monelle uhanalaiselle lajille ja Suomen mittakaavassa siellä sijaitsee pinta-alaltaan suuria kansallispuistoja ja luonnonpuistoja. Edellä mainittujen lisäksi sieltä löytyy myös laajoja erämaa-alueita. Luonnon monimuotoisuutta ylläpidetään esimerkiksi HELMI-elinympäristöohjelman ja vanhojen metsien suojeluun tähtäävän toteutusrahnan avulla. (Ympäristöministeriö 2023.)

Lappi kattaa alueet Perämeren pohjukasta Lapin suurtuntureille saakka. Maakuntana Lappi on varsin vaihtelevapiirteinen sekä monipuolinen. Sitä luonnehtivat pohjoisen boreaaliset havu- ja sekametsät, alueelle ominaiset aapasuoalueet, suuret joet, tunturikoivikot, puuttomat tunturiylängöt sekä Perämeren pohjukan rannikkoalue. (Lapin ELY-keskus 2023.)

Lappi on Suomen kylmintä aluetta, jossa päivän keskimääräinen enimmäislämpötila on vain 5 astetta. Ilmasto on enimmäkseen hyytävän kylmä, ja talvikuukausina lämpötila ei nouse edes plussan puolelle. Kylmänä vuodenaikana enimmäislämpötilat pysyvät reilusti pakkasen puolella. Lämpimämpien lämpötilojen vuoksi paras aika matkustamiseen on toukokuusta syyskuuhun. Vähemmän houkuttelevia ovat kylmät kuukaudet lokakuusta huhtikuuhun. (WorldData.info 2025.)

Lapissa on siis subarktinen ilmasto, jolle tyypillistä on pitkät, ankarat talvet ja lyhyet, leudot kesät. Talvi, joka kestää lokakuusta huhtikuuhun tuo mukanaan runsasta lumisadetta ja pakkasia, jotka voivat laskea alle -30°C :n, sekä vähäisen auringonvalon ja aivan pohjoisimmilla alueilla on kaamosaika. Kesät ovat lyhyitä, mutta silloin lämpötila voi nousta jopa 20°C :een ja yötön yö tuo mukanaan jatkuvan päivänvalon. Ilmaston vaikutuksesta Lappi on erittäin luonnonkaunista aluetta ja tukee eläimistöä, havumetsiä sekä saamelaisten perinteistä elämäntapaa. (Helin s.a.)

2.3 Saamelaiset

Lappi on alun perin saamelaisten asuttamaa aluetta ja erityisesti heitä asuu Inarin, Utsjoen ja Enontekiön alueella. Saamelaiset ovat ainoa alkuperäiskansa Euroopassa ja heidän kulttuurinsa onkin säilynyt Lapin alueella kauan. Saamelaiskulttuurin keskeisimpiä osia ovat poronhoito, käsityöt ja henkinen yhteys luontoon. Heidän alkuperäiskansa-asemansa on vahvistettu Suomen

perustuslaissa. Suomessa asuu noin 10 000 saamelaista ja kaiken kaikkiaan 75 000–100 000. (Saamelaiskäräjät s.a.)

Saamelaiset harjoittavat elinkeinonaan kalastusta, poronhoitoa, metsästystä, keräilyä ja käsitöitä. Näiden elinkeinojen avulla tietoa siirretään myös tuleville sukupolville. Saamelaiset järjestävät myös pienimuotoista matkailutoimintaa, jossa turistit pääsevät tutustumaan heidän kulttuuriinsa laajemmin samalla tukien heitä taloudellisesti. (Saamelaiskäräjät s.a.)

Saamenpuku on mahdollisesti tunnetuin saamelaisuuden symboli. Puku koostuu pienistä yksityiskohdista, kuten kengistä, vyöstä, lakista, huivista ja koruista. Suomessa on käytössä viisi saamenpuvun päämallia: Enontekiön, Inarin, Utsjoen, Vuotson ja kolttasaamelaisten puku. Nykyään saamenpuku luokitellaan juhlapuvuksi. (Saamelaiskäräjät s.a.)

2.4 Ylläs, Levi & Rovaniemi

Ylläs mainitaan usein puhuttaessa Suomen suosituimmista hiihtokeskuksista. Ja syystä, sillä siellä on mahdollisuudet monenlaiseen talviaktiiviteettiin laskettelun lisäksi. Yhteensä tunturilla on 63 laskettelurinnettä ja 28 hissiä. Hiihdon ystäville Ylläkseltä löytyy myös yli 300 kilometriä latuja. Kaiken tämän lisäksi tarjolla on myös koiravaljakkoajelua, porosafareita ja revontuliretkiä. Kesällä Ylläksellä voi harrastaa esimerkiksi vaellusta ja pyöräilyä. Ylläs sijaitsee aivan Pallas-Yllästunturin kansallispuiston äärellä ja tunturit, metsät ja järvet muodostavat upean luontomaiseman. (Destination Lapland 2018.)

Suomen johtava hiihtokeskus on tunnetusti Levi, ja se onkin tunnettu maailmanluokan rinteistään. Talvella Levillä on käytössä 44 rinnettä, 26 hissiä ja satoja kilometrejä hiihtolatuja sekä kelkkailureittejä. Kesällä palveluihin kuuluu seikkailupuisto, Levi Bike Park, näköalahissit ja paljon muuta. (Ski.fi a; 2021.) Talvikautena 2021–2022 Levi myös uudistui muun muassa syyslomaaktiiviteettien osalta. Muita uudistuksia ovat esimerkiksi teematreenit hiihtokoulussa, jossa voi tutustua paremmin alppihiihtoon, lumilautailuun ja ratalaskuun. (Ski.fi b; 2021.)

Rovaniemi on Lapin maakunnan pääkaupunki ja alueena se muodostuu keskustasta, sekä lukuisista kylistä sen ympärillä. Rovaniemi on jatkuvasti kasvava kaupunki, asukasluvultaan noin 60 000. Erityisesti kaupunki on kansainvälisesti tunnettu muun muassa Joulupukin kotina, sekä porttina Lapin luontoon ja revontulien ihailuun. Rovaniemeä on asutettu jo kivikaudelta lähtien ja ensimmäiset maininnat siitä löytyvät jo 1400-luvulta. Myöhemmin 1800-luvulla siitä kehittyi kaupan, teollisuuden ja matkailun keskus, mutta se tuhoutui lähes kokonaan Lapin sodassa vuonna 1944. Sodan jälkeen uudelleenrakentaminen alkoi kuitenkin lähes välittömästi. Rovaniemen tunnetuimpia nähtävyyksiä ovat muun muassa Joulupukin Pajakylä, Santa Park, revontulet sekä Lordin aukio. (Rovaniemi.fi 2020.)

3 Liikaturismi maailmalla & Euroopassa

Liikaturismi on ajankohtainen aihe maailmalla ja se onkin kuumentanut tunteita viime aikoina esimerkiksi Barcelonassa ja suomalaisten suosikki kohteessa Kanarian saarilla. Yksinkertaisesti liikaturismilla tarkoitetaan tilannetta, jossa matkailulla on suhteettoman paljon haittavaikutuksia paikallisten elämään ja turistien kokemuksiin.

Liikaturismin voi määrittää myös seuraavasti: Overtourism occurs when too many visitors flock to a destination exceeding its ability to manage them sustainably and leading to negative impacts, such as overcrowding, environmental degradation, strained infrastructure, reduced quality of life for residents and a diminished visitor experience (Sustainable Travel international 2025).

Heinäkuussa 2024 Mallorcalla järjestettiin mielenosoitus liikaturismia vastaan, johon osallistui noin 20 000 paikallista. Paikalliset ottavatkin aiheeseen kantaa tiukin sanankääntein ja eräässä kyltissä lukikin voimakas lause: "Teidän luksuksenne on meidän kurjuutemme". (MTV Uutiset 2024.) Yksi viime vuosien suurimmista trendeistä matkailussa, Airbnb, on ollut suuri syy liikaturismin kasvuun ja paikallisten tyytymättömyyteen. Sen seurauksena vuokrat nousevat, mikä pahimmassa tapauksessa ajaa paikalliset kodeistaan, mikä on omiaan lisäämään vastustusta liikaturismia kohtaan (MTV uutiset 2024.) Asumisen hinta on joidenkin tahojen mukaan kasvanut jopa 68 prosenttia vuosikymmenen aikana. Myös paikallisten suosimat palvelut saattavat ruuhkautua. Koronapandemia on myös osaltaan vaikuttanut liikaturismin kasvuun maailmalla. (UNWTO 2023.)

Koska matkailuala, kuten moni muukin ala, keskittyy pitkälti vain kasvuun, seuraukset ja haittavaikutukset jäävät helposti taka-alalle tai niiden vaikutuksia ei välittömästi huomata. Kuitenkin vuosikymmenien kontrolloimattoman kasvun seurauksena olemme päätyneet pisteeseen, jossa turismilla on jopa enemmän haittoja kuin hyötyjä. Tämä voi tarkoittaa juuri palvelujen ruuhkautumista kuin myös merkittäviä haittoja luonnolle. Haitat luonnolle ovat näkyvissä erityisesti Venetsiassa, jossa joskus niin kaunis kirkas vesi on hiljalleen muuttumassa saasteiseksi ja ruskeaksi. (Visit Finland c; Yle.fi 2024.)

Liikaturismi ei myöskään ole vain isojen kaupunkien ongelma, vaan koskettaa myös pienempiä kyliä ja keskuksia. Suhteutettuna, jos pieneen kylään, joka ei ole tottunut turisteihin saapuu yhtäkkiä esimerkiksi viidenkymmenen hengen ryhmä, voi jo se aiheuttaa merkittäviä haittoja luonnolle ja paikallisten päivittäiselle elämälle. (Sustainable Travel International 2025.)

Syyt liikaturismille ovat moninaiset, mutta suurimpia aiheuttajia ovat jo edellä mainitun Airbnb:n lisäksi myös sosiaalinen media, massaturismi, kaupungistuminen ja globalisaatio sekä kyvyttömyys hallita suuria kävijämääriä. Sosiaalinen media tuo jatkuvasti näkyville uusia kohteita, joissa

haluamme käydä ja mitä suurempi seuraajakunta jollakin vaikuttajalla on, sitä enemmän potentiaalisia turisteja mainitusta kohteesta kiinnostuu. Kaupungistuminen ja globalisaatio vaikuttaa suoraan luontoon ja jatkuvasti kehittyvän infrastruktuurin takia on mahdollista liikkua alueilla, jossa aikaisemmin ei ole ollut liikkumista mahdollistavia verkostoja. (Sustainable Travel International 2025.)

3.1 Liikaturismin potentiaaliset uhat

Potentiaalisia uhkia liikaturismin saralla ovat ympäristölliset uhat, sosiokulttuuriset uhat ja ekonomiset uhat. Ympäristön kannalta haittaa aiheutuu jo valmiiksi hauralle ekosysteemille ja tarkemmin esimerkiksi koralliriutoille, metsille ja eläimistöille saasteiden ja päästöjen lisääntymisen myötä. (UNWTO 2018.)

Yksi merkittävimmistä haittavaikutuksista on lentomatkestaminen. Lentomatkestaminen ei ole kuitenkaan vähentynyt merkittävästi, osittain ihmisten itsekeskeisyyden takia. Ihmiset eivät ajattele juuri heidän lomansa vaikuttavan ilmastonmuutokseen ja joissain tapauksissa kyseessä voi olla lomakohde, johon ilmastonmuutos on jo merkittävästi vaikuttanut ja turismi saattaa olla uhattuna kyseisessä kohteessa. Tämä saattaa lisätä matkustusta kyseiseen kohteeseen, koska matkestaminen kohteeseen ei ehkä kauan ole enää mahdollista. (Newman 2019.)

Liikaturismi on ongelma erityisesti historiallisissa kaupungeissa, kuten esimerkiksi Venetsiassa ja Dubrovnikissa, joissa infrastruktuuri ei ole suunniteltu suureen turistimäärään. Ikoniset nähtävyydet ovat yleensä täynnä turisteja parhaimpaan sesonkiaikaan, joka omalta osaltaan kuormittaa myös paikallista infrastruktuuria. Myös saaret ovat erittäin alttiita ruuhkautumiselle niiden rajallisen maa-alueen vuoksi. Monet tiet kärsivät tukoksista, koska reittien ja teiden käyttö on liiallista ja saattaa aiheuttaa myös esimerkiksi laitonta pysäköintiä. (Sustainable Travel International 2025.)

Ympäristölliset uhat: Luonnon kulumisen ja hauraan ekosysteemin vahingoittuminen, sekä esimerkiksi kansallispuistojen roskaantuminen. Villieläinten häiriintyminen, eli lisääntyneen ihmismäärän aiheuttama lajien siirtyminen pois luonnollisilta alueiltaan. Myös kasvihuonepäästöt, jotka lisäävät hiilijalanjälkeä. Kun matkakohteet täyttyvät vierailijoista, luonto- ja kulttuurikohteet kuluvat huomattavasti nopeammin. Teiden, polkujen ja julkisten tilojen jatkuva käyttö voi johtaa rappeutumiseen, ellei niitä huolleta säännöllisesti. (Sustainable Travel International 2025.)

Sosiaaliset uhat: Vaikka ylikansoitus ja fyysiset vauriot ovat liikaturismin näkyvimpiä seurauksia, ne eivät ole ainoita. Matkailulla on suuri mahdollisuus parantaa paikallisten elämänlaatua ja edistää talouskasvua, mutta toisaalta hallitsematon kasvu voi johtaa päinvastaiseen lopputulokseen. Sosiaalisia uhkia ovat asumiskustannusten nousu, paikalliskulttuurin heikentyminen ja infrastruktuurin heikentyminen. Edelleen nousussa oleva Airbnb aiheuttaa

merkittäviä sosiaalisia uhkia nostamalla vuokria ja asuntojen hintoja, jolloin paikallisten asumisvaihtoehdot vähenevät, aiheuttaen kitkaa paikallisten ja turistien välille. Paikalliskulttuurin heikentymisellä tarkoitetaan massaturismin aiheuttamaa ilmiötä, jossa alueen palvelutarjonta keskittyy enemmän turisteihin kuin paikallisiin, joka voi heikentää perinteisten elämäntapojen säilymistä. Turistien käytös voi myös pahentaa tilannetta, mikäli he eivät kunnioita paikallista kulttuuria ja tapoja, vaan roskaavat paikkoja ja tunkeutuvat liikaa paikallisten elämään. (Sustainable Travel International 2025.)

Taloudelliset uhat: Vaikka turismista on myös paljon taloudellista hyötyä, on sillä myös haittapuolia. Taloudellisia uhkia ovat talouden yksipuolistuminen, eli liian suuri riippuvuus matkailusta, joka voi olla riskialtista koska esimerkiksi kausiluonteisuus voi pahimmillaan aiheuttaa merkittäviä tappioita, sekä mahdollinen pienyrittäjien syrjäytyminen, jolloin rahavirrat saattavat siirtyä toisaalle isompien ketjujen vallatessa alueita. Tilastollisesti matkailu- ja matkailuala on noin 10% maailman bruttokansantuotteesta ja mahdollistaa 325 miljoonaa työpaikkaa. Kustannuksia on tarkalleen vaikea mitata, mutta ne liittyvät paikallisten elinkustannusten nousuun ja luonnon ja ympäristön vahingoittumisen ehkäisyyn. Euroopassa huoli liikaturismista johtuu todennäköisesti matkailun kustannusten ja hyötyjen suhteesta toisiinsa, tarkoittaen kustannusten kohdistumista eri ihmisiin, kuin ne jotka saavat potentiaaliset hyödyt. (Tourism Economics 2020.)

Jotta voidaan käsitellä huolia matkailun mahdollisista kustannuksista, olisi tarpeen mitata "yliturismin" aste, eli kuinka suuri osa matkailusta voi olla liiallista, kun mukaan lasketaan kustannusten taso ja jakautuminen suhteessa hyötyihin. Yksi mahdollisesti havainnollistava mittari matkailun kustannuksille voisi olla matkailun intensiteetin mittaaminen, jolla lasketaan turistien viettämä aika suhteutettuna kohteen asukasmäärään. Eurooppalaisista kaupungeista Dubrovnikilla on korkein suhde, 37 matkailuyötä asukasta kohti. (Tourism Economics 2020.)

Nykyään useat matkailukohteet pyrkivät jakamaan turistivirrat laajemmalle alueelle, jotta ylikuormituksen kustannuksia saadaan vähennettyä. Käytännössä tämä tarkoittaa rajoitusten asettamista tai pahimmassa tapauksessa turismin täydellistä kieltämistä. Haasteena, mutta myös tavoitteena on luonnollisesti maksimoida hyödyt ja minimoida kustannukset. (Tourism Economics 2020.)

Ylivertaiskokemuksen heikkeneminen: Tähän kuuluu ruuhkat ja jonot, sekä palveluiden mahdollinen heikkeneminen. Suosittujen matkakohteiden turismin lisääntyminen voi pidemmän päälle olla epämiellyttävää sekä turisteille että paikallisille. Liiallinen kysyntä voi myös johtaa palveluiden laadun heikkenemiseen mahdollisen resurssipulan takia. (Tourism Economics 2020.)

3.2 Liikaturismin vaikutukset Lapissa

Kun mietitään liikaturismin vaikutuksia nimenomaan Lapissa, on havaittavissa sekä hyviä että huonoja puolia. Hyviä puolia ovat ainakin taloudellinen hyöty, jolla tuodaan merkittäviä tuloja alueelle sekä luodaan työpaikkoja etenkin hotelli- ja ravintola-alalle ja matkailuelämyksiin. Paikalliset yrittäjät myös hyötyvät asiakasmäärästä. Hyvänä puolena voidaan pitää myös alueen infrastruktuurin kehittymistä vastaamaan enemmän asiakkaiden tarpeisiin. Yksi tärkeimmistä vaikutuksista on kehittyvä kulttuurin tuntemus, esimerkiksi aiemmin mainitun saamelaiskulttuurin suhteen. (Lapland.fi s.a.)

Asioilla on kuitenkin myös kääntöpuoli ja myös negatiivisia vaikutuksia on useita edellä mainittujen hyvien puolien lisäksi. Jotkin vaikutukset saattavat kuvastaa jopa saman kolikon kahta eri puolta, eli esimerkiksi maailmanlaajuinen tiedon lisääminen Lapista trendikkäänä matkailukohteena tuo mukanaan tuloja ja hyötyjä, mutta väistämättä myös kuormitusta luonnolle ja paikallisille. Negatiivisia vaikutuksia ovat muun muassa vaikutukset ympäristöön, eli kansallispuistoihin ja tuntureihin aiheuttaen luonnon kulumista ja eroosiota. Lapin luontoa pidetään erityisen herkkänä vaikutuksille, joten ajansaatossa sen maine puhtaana ja koskemattomana matkailukohteena saattaa kärsiä. Eläimistö on toki myös yksi Lapin vetonauloista ja liikaturismin myötä myös porotalous ja lintujen pesintä saattaa häiriintyä. (Levinyt.fi.)

Myös kulttuurin osalta on nähtävissä negatiivisia vaikutuksia. Jo jonkin aikaa on ollut havaittavissa saamelaiskulttuurin liika kaupallistamista, joka saattaa johtaa kulttuurin näkemysten vääristymiseen ja identiteetin heikkenemiseen. Koska Lapin matkailu on hyvin sesonkiluonteista, on mahdollista, että kiireisimpinä aikoina turistimassat ovat niin suuria, että ne aiheuttavat kohtuutonta määrää työtä ja haittoja paikallisille, kun taas sesongin ulkopuolella palvelujen käyttö voi olla vajavaista ja tuoda mukanaan työttömyyttä. (Levinyt.fi.)

On selvää, että Lappi halutaan säilyttää ainutlaatuisena myös tuleville sukupolville, joten on syytä alkaa pohtia ratkaisuja potentiaalisen liikaturismin aiheuttamiin ongelmiin. Mahdollisia ratkaisuja voisivat olla panostaminen kestävään matkailuun ekologisuuden ja kulttuurin kautta, alueellisten rajoitusten tiukentaminen, turistien perehdyttäminen ympäristöystävällisyyteen ja matkailun hajauttaminen. Matkailun hajauttaminen tarkoittaa matkailun kehittämistä ympärivuotiseksi ja turistien ohjaamista vähemmän tunnetuille alueille. (Lapland.fi s.a.)

3.3 Lainsäädäntö

Koska Lapin luonto on herkkää ja vielä paljolti koskematonta, on sen ylläpitämiseksi käytössä hyvin perusteellinen lainsäädäntö. Useat kansalliset ja kansainväliset lait suojelevat Lapin luontoa tahoillaan. Niitä ovat Luonnonsuojelulaki (1096/1996), joka määrittelee suojelualueiden

perustamisen ja ylläpidon sekä suojelee uhanalaisia lajeja ja niiden elinympäristöjä, Metsälaki (1093/1996), joka säätelee metsien käyttöä ja hakkuuta ja vaatii ekologisesti kestävästä metsätaloudesta, Poronhoitolaki (848/1990), joka mahdollistaa poronhoidon perinteisenä elinkeinona ja ottaa huomioon porotalouden ja luonnonkäytön tasapainon, Erämaalaki (62/1991), joka suojelee Lapin erämaa-alueita ja edistää perinteisiä elinkeinoja, kuten poronhoitoa ja kalastusta, Ympäristönsuojelulaki (527/2014), joka pyrkii estämään luonnon pilaantumista ja säätelee esimerkiksi kaivostoimintaa sekä Saamelaisten oikeudet ja perinteiset elinkeinot, jotka kuuluvat Suomen perustuslakiin turvaten saamelaisten oikeuden ylläpitää kulttuuriaan ja perinteisiä elinkeinojaan. Viimeksi mainittua Suomi ei ole vielä ratifioinut, mutta ILO 169- sopimus pyrkii parantamaan alkuperäiskansojen asemaa. (Finlex 2025; Metsähallitus 2023.)

On myös mahdollista, että lainsäädännön ja luonnon välillä ilmaantuu ristiriitoja, kuten esimerkiksi kaivostoiminta vastaan luonnonsuojelu ja alkuperäiskansojen oikeudet, metsätalous vastaan poronhoito, sekä matkailu vastaan luonnon herkkyyden ja kulumisen (Metsähallitus 2023).

4 Tutkimusmenetelmät

Laadullinen tutkimus on tutkimusmenetelmä, joka keskittyy ilmiöiden ymmärtämiseen, merkitysten tulkintaan ja kokemusten syvälliseen tarkasteluun. Ero määrälliseen tutkimukseen on se, että se ei pyri tilastollisiin yleistyksiin, vaan pyrkii ymmärtämään ilmiötä kontekstissaan ja usein tutkittavien näkökulmasta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013; Eskola & Suoranta 2008.)

Laadullisen tutkimuksen keskeisiä piirteitä ovat tutkimuskohteen valinta, aineistonkeruu eli haastattelut, havainnointi ja aineiston analysointi, joustava tutkimuksen luonne, tutkijan rooli tutkimusprosessissa ja tutkimustavoite, eli syvälinen ymmärrys ilmiöstä. Tutkimustyyppin etuja ovat syvälinen ymmärrys tutkittavasta aiheesta, mahdollisuus tarkastella ilmiötä luonnollisessa kontekstissa ja äänen antaminen heille, ketä ei mahdollisesti usein kuulla. Mahdollisia haasteita taas voivat olla tutkimuksen perinpohjainen tulkinta vaadittavalla tavalla, ajankäyttö, subjektiivisuus tuloksien osalta ja yleistettävyyden rajallisuus. (Eskola & Suoranta 2008; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013; Tuomi, & Sarajärvi 2018.) Laadullinen tutkimus on aina empiiristä, eli erilaisiin aineistoihin ja niiden analyysiin perustuvaa. Empiirisuus ei kuitenkaan sulje pois teoreettisuutta, vaan laadullista tutkimusta ei ole mahdollista tehdä ilman jonkinlaisia teoreettisia kiinnekohtia. (Kallinen & Kinnunen 2021.)

Tutkimusmenetelmäksi valitsin laadullisen (kvalitatiivisen) menetelmän. Valitsin tämän menetelmän, koska tavoitteena on ymmärtää kyseistä aihetta ja ilmiötä mahdollisimman laajasti ja kokonaisvaltaisesti käsiteltävät osa-alueet huomioiden. Laadullinen tutkimus sopii aiheeseen senkin takia, että valitsemani aihetta on haastavaa tarkastella esimerkiksi tilastojen kautta, vaan siihen liittyy matkailijoiden, paikallisten, yrittäjien ja viranomaisten kokemuksia. Laadullinen tutkimus auttaa siis ymmärtämään miten eri tahot kokevat potentiaalisen liikaturismin vaikutukset. Tutkimus on siis toteutettu puolistrukturoitujen haastattelujen avulla.

Koska Lapissa matkailu keskittyy vahvasti luontoon, hiljaisuuteen ja autenttisuuteen, on tärkeää saada tuloksia nimenomaan kokemusten kautta, jolloin voidaan nostaa esille myös huolia ja asenteita, joita numeerisesti on vaikeampi mitata. Liikaturismi ei ole Lapissa vielä aivan niin ajankohtainen ongelma kuin esimerkiksi Espanjassa, joten laadullisella tutkimuksella on mahdollista havaita hyvissä ajoin ongelmakohtia, joita ei vielä ole välttämättä tunnistettu.

4.1 Tutkimuksen toteutus

Tiedonkeruumenetelmänä käytin puolistrukturoitua haastattelua, eli kyseessä on menetelmä, jossa on valmis haastattelurunko (Liite 1.), mutta haastattelu ei ole täysin sidottu haastattelijan tekemiin kysymyksiin. Yksinkertaisesti se tarkoittaa, että haastattelurunko ohjaa haastattelua, mutta

kysymysten muotoa voi muuttaa tarpeen mukaan, jolloin haastateltavalle jää tilaa esittää laajemmin omia näkemyksiään aiheesta. Hyvänä puolena on myös se, että haastattelija voi tarvittaessa esittää lisäkysymyksiä sekä tarkentavia kysymyksiä haastateltavalle. Erityisen hyvin puolistrukturoitu haastattelu sopii nimenomaan laadulliseen tutkimukseen, jossa halutaan perehtyä syvällisemmin ihmisten kokemuksiin, näkemyksiin ja ilmiöiden merkityksiin. (Hirsjärvi & Hurme 2015; Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Ensimmäisenä laadin haastattelukysymykset tietoperustan avulla, jotta saan mahdollisimman monipuolisia vastauksia kysymyksiini ja erityisesti tutkimuksen pää- ja alaongelmiin. Tutkimuksen pääongelmana oli siis, miten potentiaalinen liikaturismi voi mahdollisesti vaikuttaa Lapin matkailuun, ympäristöön ja paikalliseen yhteisöön, sekä millaisia huolia ja kokemuksia eri toimijoilla on asian suhteen. Alaongelmina olivat konkreettiset toimet ympäristön suojelemiseksi, ennakointi, kestävän kehityksen mallin hyödyntäminen, paikallisten kokemukset ja liikaturismin vaikutukset Lapin ympäristöön ja kestäväan kehitykseen.

Kysymysten laatimisen jälkeen lähdin etsimään haastateltavia niin, että vastauksia saataisiin eri alojen toimijoilta, jotta otanta olisi mahdollisimman monipuolinen. Vierailin eri organisaatioiden sivuilla ja etsin potentiaalisia haastateltavia eri organisaatioiden toimijoista ja edustajista. Harmikseni monella heistä ei tällä hetkellä ollut mahdollista osallistua haastatteluun, mutta onnistuin kuitenkin saamaan 5 hyvää haastateltavaa. Haastateltaville lähetin tutkimustiedotteen (Liite 2.) ja kysymykset etukäteen heidän toiveestaan. Haastattelut toteutettiin ja nauhoitettiin kaikki Teams- sovelluksella pitkien välimatkojen vuoksi. Haastattelujen kesto oli noin tunti, välillä myös hieman enemmän, jotta ehdimme käydä kaikki tarvittavat kysymykset läpi. Haastattelut toteutin kaikki keväällä 2025.

Aluksi haastattelussa kävin läpi haastateltavan taustatietoja ja hänen roolinsa edustamassaan organisaatiossa, jonka jälkeen siirryttiin Lapin matkailun kehitykseen ja nykytilaan. Sen jälkeen käsiteltiin laajasti potentiaalisen liikaturismin vaikutuksia nimenomaan Ylläksen, Levin ja Rovaniemen alueella. Teemoina toimivat myös ympäristövaikutukset yleisesti, ratkaisumallit ja toiminnan kestävyys sekä tulevaisuus ja visiot. Kysymykset ja teemat haastatteluihin laadin niin, että valitsemaani aihetta käsiteltäisiin mahdollisimman laajasti, huomioiden sekä haastateltavan omakohtaiset kokemukset sekä faktat. Kysymykset olivat osittain myös suuntaa antavia, jotta tietoa saadaan kerättyä monipuolisesti ja haastateltavalla on mahdollisuus kertoa aiheesta kattavasti. Haastattelurunko on liitteenä 1.

4.2 Aineiston analysointi

Analysointimenetelmänä käytin deduktiivista, eli teorialähtöistä sisällönanalyysia. Sisällönanalyysin tarkoituksena on selvittää, mitä aineisto kertoo tutkittavasta ilmiöstä ja auttaa jäsentämään ja tulkitsemaan aineistosta esiin nousevaa informaatiota systemaattisesti ja luotettavasti. Kerätty aineisto voi olla haastatteluja, dokumentteja ja/tai avoimia kyselyvastauksia. Deduktiivisessa analysointimenetelmässä analyysi perustuu ennalta määriteltyihin teemoihin tai teoriaan. Sisällönanalyysissa on neljä vaihetta, jotka ovat aineiston pelkistäminen, luokittelu, teemoittelu ja tulkinta. (Tuomi & Sarajarvi 2018; Kyngäs 2020.)

Tulokset otan ulos aineistosta litteroimalla haastattelut, käymällä keräämäni aineiston läpi useasti ja huolellisesti, etsimällä merkityksellisiä yksityiskohtia, yksinkertaistamalla, ryhmittelemällä ja teemoittelemalla, sekä tulkitsemalla ja kirjoittamalla tulokset esiin tekemäni analysoinnin perusteella. (Tuomi & Sarajarvi 2018; Eskola & Suoranta 2008).

5 Tulokset

Tämän tutkimuksen tulokset osaltaan osoittavat, että Lapin matkailun kehityksessä ollaan tilanteessa, jossa jatkuva kasvu ei voi olla enää itseisarvo. Matkailun laatu, kestävyys ja sosiaalinen hyväksyttävyyden nousevat ratkaiseviksi tekijöiksi alueen tulevaisuutta ajatellen. Haastattelin 5 henkilöä, jotka työskentelivät monipuolisesti matkailun parissa eri osa-alueilla. Jokaisella haastatellulla henkilöllä on pitkä kokemus matkailun parissa työskentelystä ja laaja näkemys niin liikaturismista, ympäristöasioista kuin paikallisyhteisöistäkin.

Haastateltava 1 toimii matkailun lehtorina, haastateltava 2 työskentelee vastuullisuuspäällikkönä matkailuyrityksessä, haastateltava 3 toimii matkailun asiantuntijana ja osallistuu aktiivisesti Lapin matkailun kehittämiseen, haastateltava 4 on matkailututkimuksen lehtori ja haastateltava 5 työskentelee Metsähallituksella. Haastateltavien kuvaus tässä osiossa, jotta tekstissä ei tule toistoa.

5.1 Lapin matkailun kehityskaari ja nykytila

Haastateltavat henkilöt kuvasivat Lapin matkailun kehitystä poikkeuksellisen nopeaksi erityisesti viime vuosina. Rovaniemellä, Levillä ja Ylläksellä on ollut suurta kansainvälistä kasvua etenkin talvikuukausina. Matkailun nopean kasvun myötä on tullut laajoja investointeja matkailukapasiteettiin sekä saavutettavuuteen, esimerkiksi hotellien ja lentoyhteyksien lisäämisen muodossa. Saavutettavuuden paraneminen kohdistuu myös kotimaisiin matkailijoihin, mutta kansainvälisten vierailujen määrä on kasvanut huomattavasti nopeammin. Kausiluonteisuus Lapin matkailussa on edelleen vahvaa, mutta ympärivuotisuuteen on panostettu erityisesti Levillä ja Ylläksellä. Myös kesämatkailu on kasvussa ja kiinnostus luontoon, reitistöihin ja ekologiseen matkailuun on lisääntymässä. Kokosin myös haastatteluiden perusteella Lapin matkailun keskeisiä teemoja, joita ovat Lapin vetovoiman kasvaminen talvikohteena ilmastonmuutoksen myötä, kansainvälistyminen ja suuret investoinnit, kesämatkailun kehittäminen, paikallisten osallistaminen ja saavutettavuuden ja joukkoliikenteen kehittäminen. Näistä tein erikseen kuvion. (Kuva 3.).

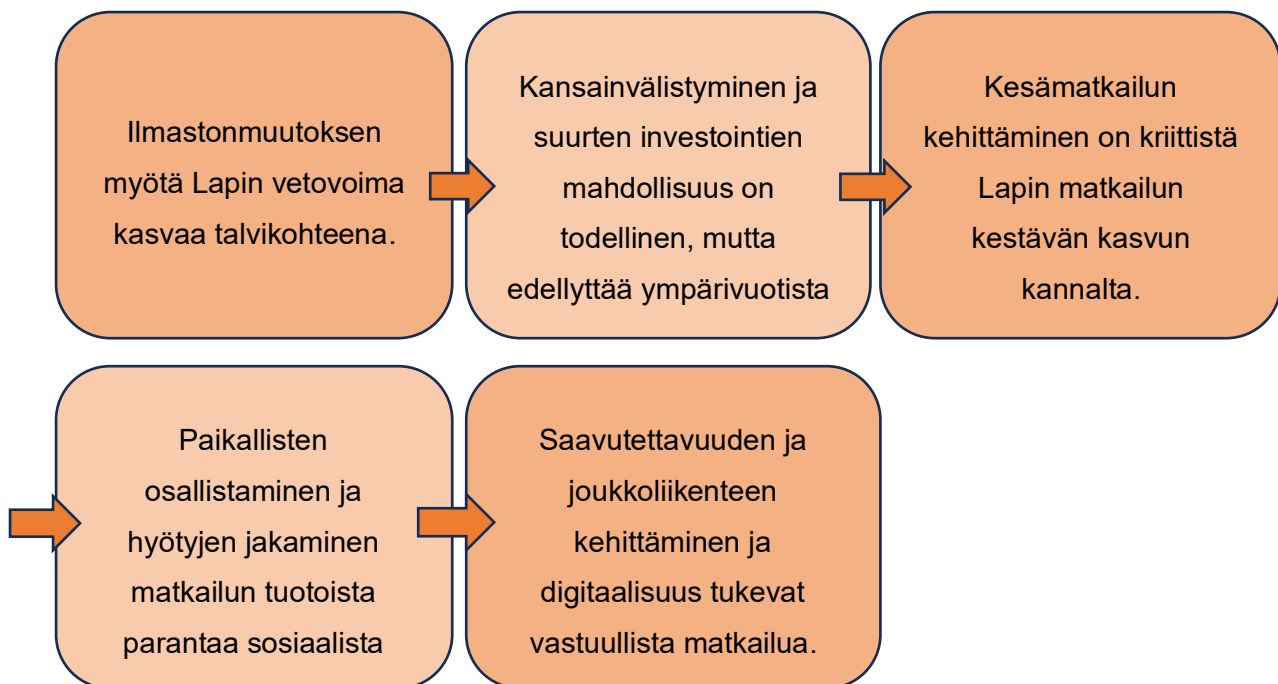
Haastateltava 1 toi haastattelussa esiin strategisen ja tulevaisuuteen suuntautuvan näkökulman Lapin matkailun kehitykseen. Hän korosti erityisesti ilmastonmuutoksen vaikutusta matkailuun: Etelä – ja Keski-Euroopan talvikohteiden lumivarmuuden heikentyessä Lappi näyttäytyy yhä houkuttelevampana talvikohteena. Haastateltavan mukaan Lapin ilmasto säilyy jatkossakin lumisena ja talvimatkailuun soveltuvana, mikä luo alueelle merkittävää kasvupotentiaalia. Hän ennakoiki myös Lapin kansainvälisen matkailun voimistuvan ja uskoi suurten kansainvälisten hotelliketjujen investointien olevan vain ajan kysymys. Hän kuitenkin painotti myös, että suuret investoinnit voisivat olla taloudellisesti kannattavia, mikäli matkailualueet tarjoaisivat vetovoimaa

myös kesäkaudella. Tällä hetkellä kesäkuukaudet, erityisesti esimerkiksi Levillä, ovat hiljaisia ja monet palvelut ovat suljettuna. Haastateltava nosti esille Rukan esimerkin, jossa kesämatkailua on aktiivisesti kehitetty tarjoamalla uusia aktiviteetteja ja tapahtumia.

Toinen merkittävä teema oli paikallisten asukkaiden huomioiminen. Haastateltava 2 korosti, että kestävän ja hyväksyttävän matkailun edellytys on se, että paikalliset kokevat matkailun positiivisena. Hän ehdotti konkreettisia keinoja, kuten alennuksia paikallisille asukkaille matkailuinvestointien yhteydessä (esimerkiksi kylpylät), jotka lisäisivät paikallisten sitoutumista matkailuun. Haastateltavan mukaan yhteisten palveluiden suunnittelu voisi edistää matkailun ja paikallisyhteisöjen yhteiselon hyväksyttävyyttä. Henkilö nosti esiin myös saavutettavuuden ja joukkoliikenteen kehittämisen tarpeen. Hän peräänkuulutti parempaa alueellista sisäistä liikennettä, jonka tulisi olla osaksi julkisesti tuettua, sillä pelkästään markkinavetoinen lähestymistapa ei palvele kaikkia matkailijoita eikä paikallisia. Lisäksi hän ehdotti digitaalisia ratkaisuja, kuten keskitettyä Lapin matkailuportaalia, josta matkailija näkisi kootusti eri alueiden palvelut ja aktiviteetit. Tämän nähtiin vähentävän liikematkailun keskittymistä tietyille alueille. Haastateltava 3 painotti haastattelussa matkailun hallinnan ja suunnittelun kokonaisvaltaisuutta. Hänen mukaansa matkailun ongelmakohtia, kuten sesonkiaikojen ylikuormitusta ei tulisi ratkaista erillisinä ilmiöinä, vaan tilannetta tulisi tarkastella koko vuoden aikajänteellä ja ennakoivasti. Ylimatkailun hallinta edellyttää faktapohjaista ja pitkäjänteistä suunnittelua. Hän kuvaa Lapin matkailun kasvaneen merkittävästi viime vuosina, erityisesti juuri sesonkiaikoina kuten joulukuussa. Erityisesti Levi ja Ylläs ovat kasvun kärjessä. Koska matkailun kehitys ei ole ollut tasapainoista ympäri vuoden, se on lisännyt painetta tietyille ajanjaksoille ja alueille. Haastateltava 3 nosti esiin tarpeen ymmärtää alueelliset ja kulttuuriset näkökulmat, erityisesti saamelaisalueilla. Hän mainitsi, että saamelaisyhteisöjen edustajat lähestyvät matkailua usein suojelemisen ja rajoittamisen kautta, mikä on linjassa heidän roolinsa kanssa alueensa alkuperäiskansan oikeuksien ja luonnon säilyttämisen puolustajina.

Haastateltava 4 kuvaili Lapin matkailun kehitystä erittäin nopeaksi ja jopa räjähdysmäiseksi. Hänen mukaansa pandemian jälkeinen matkailun kasvu on ylittänyt odotukset: *”Kehitys on ollut valtavan nopeaa, eikä olisi voinut kuvitella, että matkailu lähtisi näin voimakkaaseen kasvuun heti koronan jälkeen. Suurin kiire ja sesonki painottuvat talvikuukausiin, noin viiden kuukauden ajanjaksolle”*. Vaikka hänen oma tutkimuskohteensa on erityisesti Rovaniemi, hän seuraa myös Levin ja Ylläksen matkailua asiantuntijan silmin. Hän nosti myös esiin olennaisen eron näiden kohteiden välillä: *”Rovaniemi on pysyvä asuinalue, mutta Levi ja Ylläs ovat puhtaasti matkailukeskittymiä, joissa infrastruktuuri ja palvelut on rakennettu matkailua varten. Ylläksellä ympärivuotisen matkailun kasvu on ollut erityisen merkittävä ja alueen aktiviteettitarjonta on monipuolistunut selvästi”*.

Haastateltava 5 kertoi, että Levi ja Ylläs ovat kummatkin merkittäviä kohteita, joissa kansallispuistot toimivat vetovoimatekijöinä ympäri vuoden. Erityisesti Ylläksellä kesämatkailu on kasvanut ja perustuu pitkälti reitistöjen kehittämiseen ja luontomatkailuun. Hän nostaa esiin myös ulkomaisen matkailun merkityksen kasvun, etenkin hiihtolomaviikkojen aikana. Kotimaisten matkailijoiden määrä on pysynyt vakaana, mutta kansainväliset vieraat kuten intialaiset ja israelilaiset muodostavat yhä suuremman osan kävijöistä. ”Levi profiloituu perhematkailukohteena ja Ylläs on tunnettu rauhallisuudestaan ja luontopainotteisuudestaan ilman vilkasta yöelämää.”

Kuva 3. Lapin matkailun keskeisiä teemoja

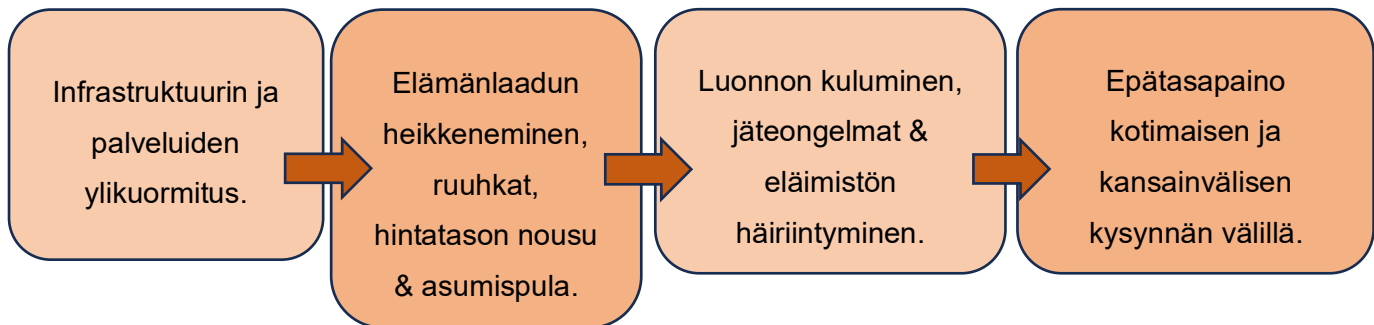
5.2 Kansainvälistyminen ja asiakaskunnan muutokset

Kansainvälisen matkailun osuus on kasvanut viime vuosina merkittävästi – esimerkiksi Rovaniemellä jopa 73 % yöpymisistä oli kansainvälisiä. Vaikka Aasian matkailu ei ole palannut aivan pandemiaa edeltävälle tasolle, niin Yhdysvaltojen ja Australian matkailijoiden määrä on kasvanut ja on edelleen jatkuvassa kasvussa. Asiakaskunta on monipuolistunut ja kiinnostus erityisesti luksus- ja elämysmatkailuun on kasvussa. Haastateltava 2 korosti hallinnan ja ohjauksen tärkeyttä. Hänen näkemyksensä mukaan ei ole tarkoitus vastustaa turismia, vaan sen kasvua tulisi hallita hyvillä päätöksillä. Haastateltava 4 selvensi, että matkailu näkyy kaikilla alueilla, mutta matkailijaprofiili on muuttunut. Hän kertoi, että matkailun kasvu on ollut valtavaa. Venäläisiä matkailijoita ei ole juurikaan näkynyt nykyisen maailmantilanteen vuoksi. Rovaniemellä on ollut merkittävä kasvu esimerkiksi israelilaisten matkailijoiden osalta. Aasialaismatkailu ei ole

kuitenkaan palautunut entiselle tasolle pandemian jälkeen. Kun matkailijamäärät aikanaan palautuvat, tilan ja kapasiteetin riittävyys muodostuu keskeiseksi haasteeksi. Hän lisäsi myös, että Ylläksellä ympärivuotisuuden vahvistuminen on ollut positiivinen ilmiö.

5.3 Liikaturismi ja kestävyyshaasteet

Useat haastateltavat olivat sitä mieltä, että Lapissa on havaittavissa merkkejä liikaturismista, etenkin Rovaniemellä. Ongelmia aiheuttavat muun muassa infrastruktuurin ja palveluiden ylikuormitus, elämänlaadun heikkeneminen, hintatason nousu ja asumispula, häiriöt luonnolle ja epätasapaino kotimaisen ja kansainvälisen kysynnän välillä (Kuva 4.).

Kuva 4. Liikaturismin haasteita

Lyhytaikainen majoitus, kuten Airbnb, aiheuttaa myös painetta paikalliseen asuntotilanteeseen ja kilpailuasetelmaan hotelleihin nähden. Haastateltava 2 painotti henkilökohtaisesta näkökulmasta luonnon säilyttämisen merkitystä. Luonto on Lapin vetovoimatekijä ja se tulisi säilyttää tuleville sukupolville. Hän koki tärkeäksi, että ihmiset voivat jatkossakin kokea Lapin ainutlaatuisen luonnon, mutta kestäväällä tavalla, joka säilyttää sen alkuperäisenä. Haastateltava 3 kertoi, että liikaturismin merkkejä näkyy jo erityisesti joulukuun sesongissa. Hän painotti, että ongelmia ei pidä tarkastella vain yksittäisinä piikkeinä, vaan koko vuoden aikaisena kokonaisuutena.

Tulevaisuudessa matkailua tulisi kehittää tasapainoisemmaksi ja suunnitelmallisemmaksi. Hän myös selvensi, että liikaturismi konkretisoituu usein alueiden kapasiteetin ylittymisenä, ympäristökuormituksena ja alkuperäiskulttuurien häiriintymisenä. Alueiden ennakointi ja kokonaisvaltainen suunnittelu ovat avainasemassa. Erityisesti saamelaisalueilla korostuu suojelunäkökulma. Haastateltava 4 avasi, että liikaturismi tarkoittaa tilannetta, jossa sekä paikalliset että matkailijat kokevat alueen olevan liian kuormittunut: *”Liikamatkailua esiintyy, vaikka kyseessä olisi vain lyhyt ajanjakso, esimerkiksi viikko sesonkiaikana. Rovaniemellä liikaturismi on*

jo paikallisten elämässä läsnä ja keskustelu ilmiöstä on jatkuvaa. Kaupungin väkilukuun suhteutettuna (noin 60 000 asukasta), voidaan jo puhua liikaturismista.”

Liikaturismi myös vaikuttaa paikallisten elämään monella tapaa. Haastateltava 4 kertoi, että Rovaniemellä tilanne poikkeaa Levi ja Ylläksen tilanteesta, koska siellä matkailuelinkeino ei kosketa kaikkia yhtä suorasti. Kuitenkin esimerkiksi terveydenhoidon päivystyksen kuormitus, ruuhkautuneet kaupat ja yleinen palveluiden kuormittuminen ovat arkipäivää. *”Hiihtoladuilla näkyy selvästi ulkomaalaisten lisääntyminen – suomalaiset tietävät, että laduilla ei kävellä, mutta kaikille tämä ei ole itsestäänselvyys.”*

Kestävä matkailu näkyy Lapissa jo konkreettisesti. *”Monilla yrityksillä on Sustainable Travel Finland (STF)-sertifikaatti, joka on askel oikeaan suuntaan. Vielä tärkeämpää on kuitenkin yhteisten strategioiden ja visioiden laatiminen, joissa kestävyys on keskeisessä roolissa.”* Näin kommentoi haastateltava 4. Hän myös mainitsi, että kestävä kehitys voidaan kytkeä ongelmien ehkäisyyn edellyttämällä kaikkien toimijoiden sitoutumista yhteisiin periaatteisiin: *”Kaikki matkailutoimijat eivät ole yhtä tietoisia vastuullisuudesta. Tiedon jakaminen ja yhtenäiset pelisäännöt ovat välttämättömiä.”*

Haastateltava 5 määritteli liikaturismin tilanteeksi, jossa ekologisen ja sosiaalisen kestävyiden rajat ylittyvät. Esimerkiksi luonnon häiriöt, kävijäpaine ja paikallisten kokemukset kuormittavuudesta voivat viitata liikaturismiin. Lapissa oli hänen mukaansa jo alueita, joissa sosiaalisen kestävyiden rajat ovat ylittyneet. *”Suurin haaste liittyy infrastruktuuriin, joka ei ole rakennettu nykyisen kaltaisille matkailijamäärille. Resurssipula vaikeuttaa ylläpitoa.”* Hän myös kertoi, että Lapissa on jo käytössä STF-sertifikaatti, joka on konkreettinen askel vastuulliseen matkailuun. Hän painottaa, että toimijoita, jotka eivät noudata kestävyiden periaatteita, tulisi pyrkiä rajaamaan pois matkailumarkkinoilta, jotta Lapin maine pysyy vahvana. Haastateltava 5 lisäsi myös, että turistit voivat omalla käyttäytymisellään vaikuttaa merkittävästi matkailun vastuullisuuteen. Hän painotti, että asiakkaiden vaatimukset vaikuttavat suoraan toimijoiden käytäntöihin. Tietoisuuden lisääminen, kohteen tuntemus ja vastuulliset valinnat ovat keinoja, joilla matkailijat voivat tukea kestävästä kehitystä.

5.4 Ilmastonmuutos ja ympäristöriskit

Haastateltavat olivat sitä mieltä, että ilmastonmuutos on sekä riski, että mahdollinen kehityksen ajuri. Muuttuvat lumiolosuhteet ja luonnon herkistyminen lisäävät tarvetta sopeutumiseen.

Lentoliikenteen suuri osuus matkailijoiden kulkumuodoista herätti huolta ja sen vähentämiseksi tulisi panostaa seuraaviin asioihin:

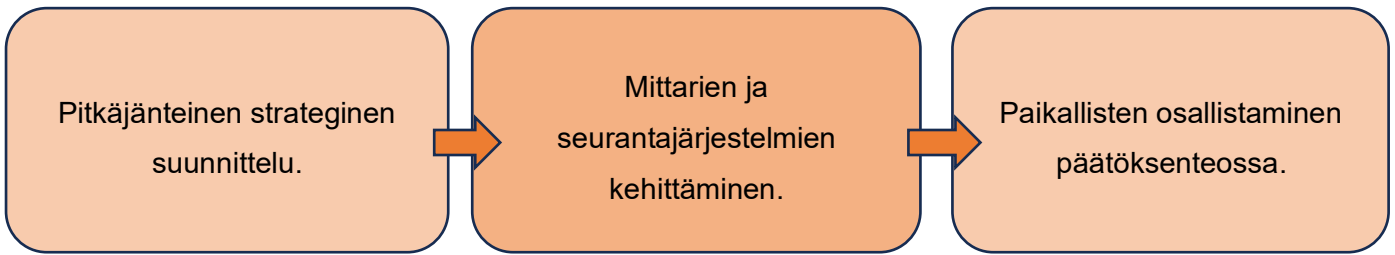
- Raideliikenteen kehittäminen
- Energiatehokkuuden parantaminen
- Ympäristöohjelmien ja kestävän infrastruktuurin tukeminen

Haastateltavat näkivät monia mahdollisuuksia liikaturismin hallintaan, kuten esimerkiksi matkailijoiden hajauttaminen mahdollisuuksien mukaan alueellisesti, selkeät reitit ja ohjeistus luonnossa liikkuville, kestävän kehityksen normien jalkauttaminen kaikkiin toimijoihin sekä viestinnän ja yleisen ohjeistuksen parantaminen. Yritystasolla kestävän matkailun käytännöt, kuten STF-sertifikaatit ja ekologiset palvelut ovat jo arkipäivää. Julkisen sektorin rooli nähtiin kuitenkin riittämättömänä, ja sen toivottiin tukevan kestävyttä strategisesti ja taloudellisesti. Haastateltava 3 kertoi, että liikaturismi voi johtaa luonnon kulumiseen, jäteongelmiin sekä eläimistön häiriintymiseen. Lapissa matkailun ja ilmastonmuutoksen välinen yhteys on ilmeinen – kasvava matkailu lisää päästöjä ja vaikuttaa arktiseen ympäristöön.

Haastateltava 4 nosti myös esiin merkittävimpiä ympäristöhaittoja. Hänen mielestään suurin yksittäinen ongelma on lentoliikenne, jota käsitellään aivan liian vähän. Myös kulutuksen ja jätteiden lisääntyminen, kierrätyksen haasteet, moottoriajoneuvojen päästöt ja ulkomaisen yritystoiminnan kasvu alueilla, joissa paikalliset käytännöt eivät ole tuttuja, voivat aiheuttaa ongelmia. Hän lisäsi myös, että ilmastonmuutos ja matkailun kasvu kytkeytyvät tiiviisti yhteen: *"Suurin osa matkailijoista saapuu Lappiin lentäen. Junayhteyksiä voitaisiin hyödyntää enemmän, mutta aikataulujen ja yhteyksien toimivuus on edelleen haaste. Ilmastonmuutos vaikuttaa myös luonnon monimuotoisuuteen, lajien elinympäristöjen sirpaloitumiseen, pölyttymiseen, melu- ja valosaasteeseen. Lisäksi lumettomat talvet tai jatkuva loskakeli voivat tuottaa matkailijoille pettymyksiä — moni odottaa saapuvansa 'talven ihmemaahan'. Myös revontulet, yksi Lapin tärkeimmistä vetovoimatekijöistä, ovat alltiita sään ja pilvisyyden muutoksille."*

5.5 Tulevaisuuden näkymät

Lapin matkailun tulevaisuuden nähtiin jatkuvan vahvana, mutta kasvua tulisi voida hallita kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. Esimerkiksi Levin pyrkimys päästä eroon bilekohteen maineesta ja Ylläksen painotus rauhaan ja luontoon heijastavat alueellisia strategisia suuntia. Haastateltavat korostivat tarvetta erityisesti kolmelle toimenpiteelle, joista tärkeimpinä pitkäjänteinen strateginen suunnittelu, mittarien ja seurantajärjestelmien kehittäminen ja paikallisten osallistaminen päätöksenteossa (Kuva 5.).

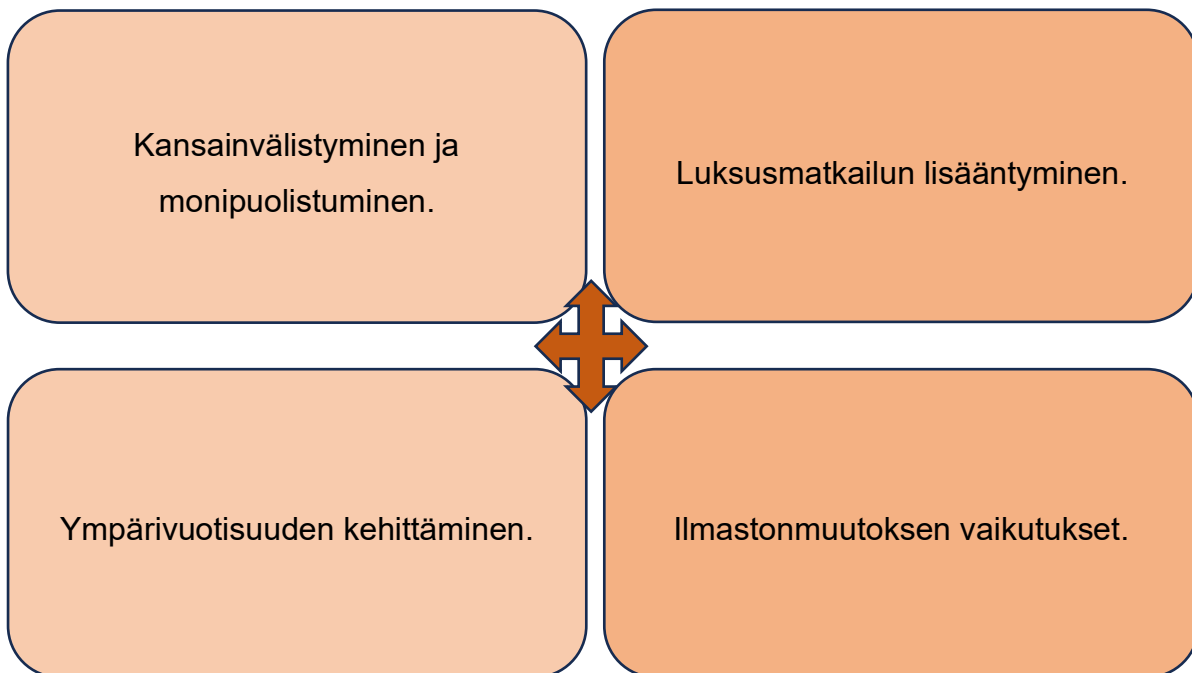
Kuva 5. Tulevaisuuden kehityksen toimenpiteet

Haastateltava 2 painotti, että matkailua on mahdollista hallita ja ohjata järkevällä suunnittelulla ja päätöksenteolla. Hän korosti erityisesti markkinoinnin ja kulkuyhteyksien suunnittelun merkitystä siinä, miten matkailualueita käytetään ja kehitetään. Hyvästä matkailun ohjauksesta hän nosti esiin Metsähallituksen toiminnan: *”Suosittuja reittejä kehitetään ja ylläpidetään, kun taas vähemmän käytettyjä reittejä saatetaan poistaa käytöstä. Näin ohjataan matkailijavirtoja ja vähennetään ympäristökuormitusta”*. Haastattelussa nousi myös se, että mielipiteet matkailijoiden ohjauksesta ja sen mahdollisuuksista vaihtelevat. Haastateltava henkilö kuitenkin tähdensi, että ohjaus on täysin mahdollista, jos tahtotila ja hyvä suunnittelu on olemassa. Hän uskoi, että monin paikoin tätä jo tehdään, mutta kehittämiseen on yhä varaa.

Haastateltava 2 korosti, että on ensiarvoisen tärkeää, että päättäjät, yrittäjät ja matkailijat ymmärtävät, ettei turismia tule vastustaa, vaan sitä voidaan kehittää kestävästi. Hän itse korosti luonnon säilymistä tuleville sukupolville – se oli hänen mukaansa syy miksi ihmiset ylipäätään matkustavat Lappiin. Haastattelussa päästiin yhteisymmärrykseen siitä, että luonnon suojeleminen ja matkailun suunnitelmallinen kehittäminen kulkevat käsi kädessä. Haastateltava toivoi, että Lapin luonto säilyy vetovoimaisena vielä vuosikymmenien päästä.

Haastateltava 3 painotti myös asukkaiden ja paikallisten osallistamista matkailun kehittämiseen. Hän kertoi parhaillaan käynnissä olevista asukaskyselyistä Rovaniemellä, Ivalossa ja Pyhä-Luoston alueella. Kyselyissä korostui kulttuurisen moninaisuuden huomioiminen. Hän korosti, että pienissä yhteisöissä myös pienet vastausmäärät voivat olla merkityksellisiä. Hän myös arvioi, että matkailijamääriä voidaan tulevaisuudessa ohjata alueellisesti. Päätöksenteko ja yhteistyö eri toimijoiden välillä ovat ratkaisevia. Yrittäjien, päättäjien ja matkailijoiden tulisi ymmärtää, ettei liikaturismi ole yksittäinen ongelma, vaan laajempi ilmiö, johon voidaan vaikuttaa oikeilla toimenpiteillä. Hän myös korosti, että turisteilla on merkittävä vastuu: he voivat toimia vastuullisesti valitsemalla kestäviä palveluita ja noudattamalla paikallisia ohjeita. Tietoisuuden lisääminen on siis tärkeää. Haastateltava 4 tähdensi muutosta pelkän kasvun tavoittelusta: *”Kasvun rajat on tärkeää tunnistaa. Ympärivuotisuus kehittyy varmasti, mutta jatkuvan määrällisen kasvun sijaan tulee panostaa laadulliseen kehittämiseen”*.

Haastateltava 5 kertoi, että ilmastonmuutoksen vaikutukset tulevat olemaan ratkaisevia Lapin matkailun tulevaisuudessa. Hän uskoi, että esimerkiksi lumettoman joulun mahdollisuus Rovaniemellä on todellinen ja markkinointikuvastoja joudutaan tulevaisuudessa muokkaamaan realistisemmiksi. Kesämatkailun kehittäminen on yksi tärkeimmistä tulevaisuuden painopisteistä. Hänen mukaansa toistaiseksi matkailijamäärien rajoittaminen ei ole realistinen vaihtoehto lainsäädännön ja yhdenvertaisuusperiaatteen vuoksi. Sen sijaan tulisi keskittyä siihen, kuinka kasvu pidetään hallittuna siten, että ekologiset ja sosiaaliset kestävyysaasteet eivät kasva hallitsemattomiksi. Yhteenvetona hänen näkemyksessään korostui, että Lapin matkailun tulevaisuus on vahvasti riippuvainen kestävästä kehityksestä, ilmastonmuutokseen sopeutumisesta sekä yhteistyöstä matkailutoimijoiden välillä. Samalla matkailijat itse voivat vaikuttaa matkailun vastuullisuuteen valinnoillaan ja vaatimuksillaan.

Kuva 6. Matkailun tulevaisuutta Lapissa

Tulevaisuudessa Lapin matkailun uskottiin jatkavan kasvuaan, mutta kestävyiden näkökulma korostuu entisestään. Haastateltavat painottivat yhteistuumin, että matkailutoimijoiden on tärkeää sopeutua ilmastonmuutokseen, esimerkiksi kehittämällä toimintaa lumettomalle kaudelle. Matkailun tulevaisuuden merkittävimmät aspektit ovat kansainvälistyminen ja monipuolistuminen, luksusmatkailun lisääntyminen, ympärivuotisuuden kehittäminen ja ilmastonmuutoksen vaikutukset (Kuva 6.).

6 Johtopäätökset ja pohdinta

Viime vuosina Lapin matkailu on kokenut voimakasta kansainvälistymistä, infrastruktuurin kehitystä ja asiakaskunnan monipuolistumista. Erityisesti talvimatkailu on vahvassa kasvussa, mutta myös kesämatkailun kehitys viittaa alueen matkailulliseen potentiaaliin ympärivuotisesti.

Keskeisimpinä löydöksiä juuri se, miten konkreettisesti potentiaalinen liikaturismi voi mahdollisesti vaikuttaa Lapin matkailuun, ympäristöön ja paikalliseen yhteisöön, sekä toimijoiden huolet ja kokemukset asian suhteen. Keskeisimpiä löydöksiä ovat myös liikaturismin vaikutusten ennakointi, kestävän kehityksen mallin hyödyntäminen, paikallisten kokemukset liikaturismista liittyen heidän elinkeinoonsa arkeensa, sekä liikaturismin vaikutukset ympäristöön ja kestävään kehitykseen.

Samalla kun matkailu tuo alueelle elinvoimaa ja taloudellista hyötyä, sen nopeatempoinen kasvu on nostanut esiin vakavia kestävyysaasteita. Liikaturismin merkit – kuten palveluiden ylikuormitus, luonnon kuluminen ja paikallisten kokemukset elinolosuhteiden heikkenemisestä – osoittavat, että Lapin matkailu on kehityksensä käännekohdassa.

Haastatteluissa nousi vahvasti esille tarve matkailun suunnan arvioinnille ja strategiselle uudelleenajattelulle. Kestävyys ei saa jäädä yksittäisten yritysten tai hankkeiden varaan, vaan sen tulee olla sisäänrakennettu osa koko alueen matkailuelinkeinon rakennetta ja johtamista. Ylipäätään matkailun kestävyttä ei tulisi pitää vain ihanteena, vaan konkreettisena ja toteuttamiskelpoisena käytäntönä. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että kestävän matkailun toteuttaminen edellyttää eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Yrittäjillä on tärkeä rooli esimerkiksi kohteiden markkinoinnissa ja palveluiden suunnittelussa, kun taas viranomaiset vaikuttavat infrastruktuurin ja käytännön reittivalintojen kautta. Tämä yhteisvastuullinen lähestymistapa näyttäytyy olennaisena kestävyuden kannalta.

Voidaan myös vetää johtopäätös, jonka mukaan matkailun kestävyuden vahvistaminen Lapissa edellyttää suunnitelmallista matkailijavirtojen ohjausta, viranomaisten ja yrittäjien välistä yhteistyötä, vastuullista markkinointia ja palveluiden kohdentamista sekä luonnon arvon tunnustamista paitsi ekologisesti, myös taloudellisesti.

Lapin matkailun viime vuosien kehitys asettuu osaksi laajempaa matkailun globalisoitumisen ja elämyseskeisyyden trendiä. Alueet kuten Rovaniemi, Levi ja Ylläs ovat nousseet globaalisti merkittäviksi matkailukohteiksi, joiden vetovoima perustuu arktiseen eksoottisuuteen, luontoon ja vahvaan talvimatkailubrändiin. Kuitenkin juuri tämä vetovoima on nostanut esiin myös ilmiön nurjan puolen: kestävämmän kasvun. Haastateltavat toivat toistuvasti esiin ristiriidan matkailun positiivisten vaikutusten – kuten työpaikkojen, investointien ja elinvoiman – ja negatiivisten

ulkoisvaikutusten välillä. Tämä kuvastaa hyvin matkailun kestävyiden kolmea ulottuvuutta: ekologista, sosiaalista ja taloudellista kestävyttä. Vaikka taloudelliset hyödyt voivat lyhyellä aikavälillä korostua, pitkän aikavälin menestys vaatii tasapainoa ja ennakoivaa suunnittelua.

Erityisesti ekologinen kuormitus ja ilmastonmuutoksen vaikutukset nousevat pohjoisilla alueilla akuutisti esiin. Lappi on herkkä ekosysteemi, jossa pienikin muutos ympäristössä voi vaikuttaa laajasti. Esimerkiksi revontulien väheneminen tai lumipeitteen lyheneminen voivat vaikuttaa suoraan alueen vetovoimaan. Samalla Lapin matkailun riippuvuus lentoliikenteestä tekee siitä erityisen haavoittuvan ilmastopoliittisten muutosten ja kuluttajien muuttuvien arvojen suhteen.

Myös sosiaalinen kestävyys on koetuksella. Useiden haastateltavien kuvaama paikallisten ärtymys, asunto-ongelmat ja infrastruktuurin ylikuormitus viittaavat siihen, että matkailun sosiaalinen hyväksyttävyyden ei ole itsestäänselvyys. Paikallisyhteisöjen ääni jää helposti taka-alalle, vaikka juuri paikallisten tuki on edellytys kestäväälle matkailulle. Kestävyiden kannalta on tärkeää, että matkailun hyödyt jakautuvat tasaisesti ja että päätöksentekoprosesseissa otetaan huomioon kaikki sidosryhmät.

Tulosten perusteella on nähtävissä, että Lapissa ollaan matkailun murroskohdassa. Tähän murrokseen vastaaminen edellyttää strategista suunnittelua, jossa korostuvat sekä alueelliset erityispiirteet että laajempi ymmärrys matkailun vaikutusmekanismeista. Alueelliset erot esimerkiksi Levin profiloitumisessa viihde- ja luksusmatkailun keskuksiksi, Ylläksen luontopainotuksessa ja Rovaniemen kansainvälisessä joulubrändissä vaativat omia kehityssuuntiaan ja painotuksia, mutta yhteinen tavoite on selvä: kohti tasapainoista, ympärivuotista ja vastuullista matkailua.

Kestävyiden edistämisen on jo otettu ensimmäisiä askelia. Esimerkiksi STF-sertifikaatit, ekologisten valintojen lisääntyminen ja luontoreittien suunnittelu osoittavat, että monet toimijat ovat sitoutuneet kestävyteen. Kuitenkin näiden käytäntöjen jalkautuminen koko alalle vaatii vielä paljon työtä. Julkisen sektorin rooli korostuu tässä erityisesti: sen tehtävänä on luoda edellytykset kestäväälle kehitykselle muun muassa ohjauksella, rahoituksella ja lainsäädännöllä.

Matkailijoiden rooli kestävässä matkailussa on myös merkittävä. Haastatteluissa korostettiin matkailijoiden vastuullisia valintoja: esimerkiksi kulkumuodon, palveluiden ja sesongin valinta voivat vaikuttaa suuresti matkailun kokonaiskestävyteen. Samalla nousee esiin tarve paremmalle viestinnälle ja ohjeistukselle – monelle matkailijalle ei ole selvää, millä tavoin he voivat toimia vastuullisesti.

Paikallisyhteisön näkökulma on avainasemassa. Mikäli paikalliset kokevat matkailun rasittavan enemmän kuin hyödyttävän, voi seurauksena olla vastareaktioita, joiden hallinta jälkikäteen on

vaikeaa. Matkailun hyväksyttävyyttä syntyy osallistamisesta, läpinäkyvästä päätöksenteosta ja siitä, että hyödyt jakautuvat tasapuolisesti.

Kestävän matkailun käytännöt ovat jo nyt monin paikoin hyvässä vauhdissa, mutta niiden koordinointi ja tukeminen julkisen sektorin taholta kaipaa selkeämpää linjausta ja resursointia. Samaan aikaan matkailijoiden tietoisuutta tulee lisätä – ei vain markkinoinnin tasolla, vaan konkreettisin ohjeistuksin ja vastuullista toimintaa mahdollistavien valinnoin.

Voidaan myös todeta, että Lapin matkailun tulevaisuus näyttää valoisalta, mutta se ei ole itsestään selvyyttä. Tulevaisuuden matkailun menestys ei voi enää perustua pelkkään kasvuun, vaan sen on rakennettava kestäväälle arvopohjalle, yhteistyölle ja pitkäjänteiselle suunnittelulle. Matkailu Lapissa on edelleen valtava mahdollisuus – mutta vain, jos se osataan toteuttaa vastuullisesti.

6.1 Tulosten vertailua tietoperustaan

Matkailun kasvun ja kehityskaaren osalta voidaan todeta, että Lapin matkailu on kasvanut nopeasti, erityisesti Rovaniemellä, Levillä ja Ylläksellä. Kasvu on painottunut talvikuukausiin, mutta ympärivuotisuutta pyritään vahvistamaan, etenkin Levillä ja Ylläksellä. Kansainvälisten matkailijoiden määrä on kasvanut nopeammin kuin kotimaisten ja alueella on tehty suuria investointeja saavutettavuuteen ja infrastruktuuriin. Ilmastonmuutoksen myötä Lapin talvinen vetovoima vahvistuu suhteessa Keski- ja Etelä-Euroopan heikkeneviin lumiolosuhteisiin. Tämä tuo potentiaalia, mutta edellyttää kehitystä myös kesäkauden tarjonnassa. Tietoperustassa kävi ilmi, että Lapin matkailu on kasvanut nopeasti, erityisesti kansainvälisten matkailijoiden osalta. Sesonkiluonteisuus on ollut vahvaa, mutta ympärivuotisuuteen pyritään. (Lapland.fi; Levinyt.fi.) Tuloksissa todettiin, että kaikki haastateltavat vahvistavat nopean kasvun. Erityisesti Levi, Ylläs ja Rovaniemi ovat kasvaneet nopeasti. Todettiin myös, että Koronan jälkeinen kasvu on ollut yllättävän voimakasta. Kävi myös vahvasti ilmi, että ympärivuotisuuteen panostetaan, etenkin Ylläksellä. Kansainvälisten asiakkaiden osuus matkailijoista on merkittävä, esimerkiksi Rovaniemellä jopa 73 %, kuten haastateltava 1 mainitsi. Vaikka aasialaisten matkailu ei ole palautunut vielä täysin pandemiaa edeltävälle tasolle, mm. USA:sta, Australiasta ja Israelista saapuva matkailu on kasvanut. Asiakaskunta on monipuolistunut ja kiinnostus luksus- ja elämysmatkailuun kasvaa. Voidaan siis todeta, että tietoperusta ja tulokset ovat yhteneväiset, koska molemmat osoittavat selkeästi kasvutrendin, sekä haasteen ympärivuotisuuden kehittämisessä.

Liikaturismin ja kestävyysasteiden osalta kävi ilmi, että useat haastateltavat näkivät merkkejä liikaturismista, erityisesti Rovaniemellä. Ongelmat ilmenivät mm. seuraavilla tavoilla: kausikohtainen ylikuormitus esimerkiksi joulukuussa, paineet paikalliselle asuntotilanteelle

(Airbnb), julkisten palveluiden ylikuormittuminen ja luonnon kulumisen ja kulttuuristen arvojen heikentyminen. Erityisen huolissaan oltiin saamelaisalueiden kuormituksesta ja luonnon suojelemisesta. Kestävän kehityksen osalta todettiin, että useilla yrityksillä on käytössä Sustainable Travel Finland (STF)-sertifikaatti. Tärkeää on kaikkien toimijoiden sitoutuminen yhteisiin pelisääntöihin, minkä lisäksi tarvitaan myös strategista suunnittelua, tiedon jakamista ja julkisen sektorin vahvempaa tukea. Tietoperustassa todettiin, että liikaturismi voi ilmetä esimerkiksi alueiden ylikuormittumisena, luonnon kulumisena ja paikallisten elämänlaadun heikkenemisenä. Kestävyys ja paikallisten hyväksyntä ovat edellytyksiä matkailun pitkän aikavälin menestykselle. Edellä mainittu STF-sertifikaatti ja vastuulliset toimintamallit ovat tärkeitä. (Yle 2023; Suomenmaa 2024.) Tuloksissa todettiin, että erityisesti Rovaniemi mainitaan liikaturismin kärsijänä. Ongelmat näkyvät palveluiden kuormittumisena, luonnon kulumisena ja paikallisten kokemana haittana. Myös lyhytaikainen majoitus aiheuttaa paineita. Kaikki haastateltavat puhuivat myös nimenomaan kestävydestä, vastuullisista valinnoista ja STF-sertifikaatista. He kokivat paikallisten hyväksynnän ratkaisevana. Ehdotuksia mm. alennuksista paikallisille ja yhteisten palveluiden kehittämisestä esitetään. Tulokset tukevat jälleen tietoperustaa. Potentiaalinen liikaturismi on todellinen ja monisyinen ongelma Lapissa ja erityisesti korostuu myös tarve tasapainottaa matkailun kehitys ja paikallisten intressit. STF-sertifikaatti nousee toistuvasti esiin.

Ilmastonmuutosta ja ympäristöriskejä käsitellessä kävi ilmi, että ilmastonmuutos on sekä uhka että mahdollisuus Lapin matkailulle. Haasteena esimerkiksi sopeutuminen muuttuviin lumiolosuhteisiin ja lentoliikenteen päästöt. Ratkaisuna ongelmiin ehdotettiin mm. raideliikenteen parantamista, selkeitä reittejä ja ohjeita luonnossa liikkuville ja vastuullisten matkailukäytäntöjen jalkauttamista kaikille tasoille. Kun tuloksia verrattiin tietoperustaan, huomattiin että ne ovat hyvin yhteneväiset. Tietoperustassa huomasimme, että ilmastonmuutos on sekä uhka että mahdollisuus. Se voi lisätä Lapin houkuttelevuutta, mutta myös rasittaa luontoa. Haastattelut tukevat tietoperustaa ja kaikki olivatkin yhtä mieltä siitä, että ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat moninaiset. Esimerkiksi lumen varmuus tuo etua Lapille, mutta lentoliikenteen päästöt ja luonnon kulumisen nähdään uhkana. Ilmastotietoisuus ja infrastruktuurin kehittäminen nähdään tärkeänä. Molemmat, sekä tietoperusta että tulokset tunnistavat ilmastonmuutoksen kaksoisroolin – sekä mahdollistajana että riskinä.

Tietoperustassa käsiteltiin myös alueellisia ja kulttuurisia näkökulmia. Siinä mainittiin, että alueellisen oikeudenmukaisuuden ja kulttuuristen erityispiirteiden huomioiminen (esim. saamelaisalueet) on kestävä matkailun edellytys. (Lapland.fi). Myös tulokset tukevat tätä. Haastatteluissa nousi toistuvasti esiin saamelaisalueiden suojelunäkökulma. Painotetaan ennakoivaa suunnittelua ja kulttuurisen kontekstin ymmärrystä. Yhdistävänä tekijänä se, että molemmissa painotetaan kulttuurista herkkyyttä ja alueiden erilaisia tarpeita.

Yhteenvedona, tulokset vahvistavat tietoperustan keskeiset havainnot. Lapin matkailun nopea kasvu, liikaturismin merkit, kestävyysaasteet ja paikallisten hyväksyttävyyden tarve ovat sekä tutkittua, että koettua todellisuutta. Haastattelut tuovat lisäksi konkreettisia käytännön esimerkkejä, kuten Rovaniemen sesonkiaikojen kuormitus, Ylläksen ympärivuotistuminen ja ehdotukset paikallisten osallistamiseksi.

6.2 Kehittämisehdotukset

Tutkimustulosten ja tietoperustan perusteella kokosin alle kehittämisehdotuksia Lapin matkailun tukemiseksi. Tässä osiossa käytin apuna tekoälyä.

Ympärivuotisuuden edistäminen. Lapin matkailun talvipainotteisuutta tulisi tasapainottaa kehittämällä kesä- ja välisesongin tarjontaa. Uusia matkailutuotteita, kuten vaelluspalveluita, luontovalokuvausta ja kulttuuritapahtumia, tulisi kehittää erityisesti sesonkien ulkopuolelle. Myös hinnoittelun ja markkinoinnin kohdentaminen off season- kaudelle voisi lisätä matkustushalukkuutta.

Paikallisyhteisöjen osallistaminen ja hyväksynnän vahvistaminen. Paikallisten osallistumista matkailun suunnitteluun ja sen hyötyjen jakamiseen tulisi lisätä. Esimerkiksi alennukset palveluista paikallisille, avoimet palautekanavat ja osallistavat työpajat voisivat vahvistaa alueellista hyväksyttävyyttä. Paikallisen väestön kokemuksia tulisi seurata systemaattisesti.

Kestävyden ja vastuullisuuden vahvistaminen. Sustainable Travel Finland (STF)-sertifikaatin käyttöönottoa tulisi laajentaa ja sen kriteerien noudattamista valvoa. Lisäksi olisi tärkeää kehittää yhteisiä mittareita matkailun ympäristövaikutusten, luonnon kantokyvyn ja kulttuuristen vaikutusten seuraamiseen.

Luonnon ja kulttuurin suojele. Matkailun ohjaamista herkille alueille, kuten saamelaisalueille ja luonnonsuojelualueiden läheisyyteen, tulisi hallita selkeillä ohjeistuksilla, digitaalisilla opasteilla ja reittien suunnittelulla. Kulttuuristen erityispiirteiden kunnioittaminen ja saamelaisväestön näkökulman huomioiminen ovat kestävässä matkailussa keskeisiä.

Saavutettavuus ja päästövähennykset. Lentoliikenteen päästöjen vähentämiseksi tulisi panostaa raideyhteyksien ja julkisen liikenteen kehittämiseen. Ympäristöystävällisistä ratkaisuista ja kompensatiomahdollisuuksista tulisi viestiä selkeämmin. Samalla on tärkeää kehittää matkailuinfrastruktuuria energiatehokkaammaksi ja tukea paikallisia kiertotalousratkaisuja, kuten lähiruokaa ja jätteen lajittelua.

6.3 Mahdollisia jatkotutkimusaiheita

Tämä tutkimus avasi useita teemoja, jotka vaatisivat jatkotutkimusta matkailun kehittämisen tueksi. Olen koonnut niitä alle eritellen. Tässä osiossa käytin apuna tekoälyä.

Liikaturismin vaikutukset pienissä kyläyhteisöissä. Laadullinen tutkimus paikallisten asukkaiden ja yrittäjien kokemuksista esimerkiksi Ylläksen tai Saariselän alueella.

Ilmastonmuutoksen vaikutus sesonkirakenteeseen. Skenaariotutkimus siitä, miten muuttuvat lumiolosuhteet ja lämpötilat vaikuttavat matkailun kysyntään 10-20 vuoden aikajänteellä.

Paikallisten hyväksynnän merkitys matkailun legimiteetille. Vertailututkimus useasta Lapin kohteesta: missä määrin paikalliset kokevat matkailun hyödylliseksi ja hyväksyttäväksi.

Vastuullisuusviestinnän vaikuttavuus matkailijoiden päätöksiin. Tutkimus, miten eri kansallisuudet reagoivat vastuullisuusviesteihin markkinoinnissa ja valitsevat palveluntarjoajansa.

Lyhytaikainen majoitus ja sen vaikutukset asumiseen ja yhteisöihin. Airbnb:n kaltaisten alustojen vaikutusten tarkastelu paikallisella tasolla sekä mahdolliset sääntelyratkaisut.

Saamelaisväestön osallisuus matkailun kehittämisessä. Tapaustutkimus siitä, miten saamelaiset yhteisöt voisivat vaikuttaa omaa kulttuuriaan koskevaan matkailutoimintaan.

6.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Luotettavuus. Tutkimuksen luotettavuus perustuu huolellisesti laadittuun tutkimussuunnitelmaan, selkeään tutkimusongelmaan sekä johdonmukaiseen aineistonkeruuseen ja analyysiin (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013). Haastattelukysymykset laadin tutkimuskysymysten pohjalta ja ne testattiin ennen varsinaista aineiston keruuta. Haastattelut toteutin yksilohaastatteluina, mikä mahdollisti syvällisten ja monipuolisten vastausten esiin saamisen. Aineiston litteroin sanasta sanaan ja analysoin sisällönanalyysin menetelmällä, mikä paransi analyysin läpinäkyvyyttä ja toistettavuutta. Tutkimuksessa pyrin mahdollisimman neutraaliin ja objektiiviseen otteeseen niin aineistonkeruussa kuin analyysissäkin. Tulokset olen esittänyt avoimesti ja niitä olen verrannut tietoperustaan, mikä tukee tutkimuksen sisäistä johdonmukaisuutta ja uskottavuutta.

Työn heikkouksina voisi mainita aiheen laajuuden. Tämä on myös mahdollisuus, mutta aiheen rajaaminen oli aluksi haastavaa. Myös koska aiheesta löytyy niin paljon tietoa, oli haastavaa poimia merkittävimmät kohdat aineistosta, jotka eniten tukevat keräämääni materiaalia.

On kuitenkin huomioitava, että laadullisessa tutkimuksessa yleistettävyyys ei ole päätavoite. Tulokset kuvaavat tietyn ajankohdan ja paikan näkökulmia ja niitä tulisi tulkita

kontekstisidonnaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013.) Haastateltavien määrä oli rajallinen, mutta he edustivat kattavasti alueellista ja toiminnallista monimuotoisuutta.

Eettisyys. Tutkimuksessa noudatin hyvän tieteellisen käytännön periaatteita. Haastateltaville annettiin riittävä tieto tutkimuksen tarkoituksesta, toteutuksesta sekä heidän oikeuksistaan. Osallistuminen oli täysin vapaaehtoista ja osallistujat antoivat suostumuksensa tietojen käyttöön. Heillä oli oikeus keskeyttää osallistuminen milloin tahansa. Käsittelin haastatteluaineiston luottamuksellisesti ja anonymisoin aineiston siten, ettei yksittäisiä vastaajia voida tunnistaa. En tallentanut henkilötietoja, eikä niitä käsitelty tutkimuksen ulkopuolisessa yhteydessä. Säilytin aineistoa tietoturvallisesti ja se oli vain tutkimuksen toteuttajan saatavilla.

Tutkimuksessa pyrin kunnioittamaan kaikkia osallistujia ja heidän näkemyksiään. Erityistä huomiota kiinnitin siihen, ettei tutkimus aiheuttaisi haittaa osallistujille tai heidän edustamilleen yhteisöille. Tutkimuksen eettisiä näkökulmia arvioin koko prosessin ajan ja mahdolliset riskit pyrin minimoimaan ennakoivasti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013.)

6.5 Oma oppiminen

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää ja tutkia potentiaalisen liikaturismin vaikutuksia Lapin matkailuun ja ympäristöön, käsitellen erityisesti Yllästä, Leviä ja Rovaniemeä. Samalla tavoitteena oli myös pohtia ratkaisuja ja kehitysehdotuksia aiheeseen liittyen. Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena tutkimustyönä. Valitsin tämän kyseisen aiheen, koska Lapin matkailu on aina kiinnostanut minua ja halusin oppia siitä lisää. Työni on minulle merkityksellinen ja henkilökohtainen, koska olen nähnyt, miten voimakkaasti ja monipuolisesti matkailu vaikuttaa alueeseen ja sen ihmisiin ja halusin pohtia, miten matkailua voitaisiin entisestään kehittää niin, että se hyödyttäisi sekä matkailijoita, että paikallisyhteisöjä. Koska aihe on lähellä sydäntä, se myös motivoi minua jatkamaan, vaikka haasteitakin esiintyi matkan varrella.

Mielestäni onnistuin opinnäytetyössäni saavuttamaan haluamani lopputuloksen. Sain vastaukset sekä pääongelmaan, että alaongelmiin haastatteluiden ja tutkimuksen kautta ja haastateltavat vastasivat kysymyksiin laajasti ja selkeästi. Haastateltavat olivat pitkälti yksimielisiä asioista, mikä helpotti yhteenvedon tekemistä. Opinnäytetyö on ollut minulle merkittävä prosessi oppimisen kannalta ja se on syventänyt osaamistani matkailualan ilmiöistä, Lapin nykyisestä tilanteesta ja kestävästä kehityksestä. Tämän työn kautta olen saanut laajemman käsityksen myös siitä, miten monisyisesti kestävyys kytkeytyy ympäristöön, talouteen ja paikallisyhteisöihin. Kun tarkasteltiin alueellista hyväksyttävyyttä, kävi ilmi kuinka tärkeää on huomioida paikallisten näkökulmat

matkailua kehitettäessä. Tämä lisäsi kykyäni hahmottaa matkailua kokonaisvaltaisena ja moniäänisenä ilmiönä.

Prosessin aikana olen kehittänyt tiedonhakutaitojani, sekä kykyäni soveltaa teoriaa käytäntöön. Opin myös arvioimaan lähteitä kriittisemmin ja vertailemaan tutkimustuloksia tietoperustaan, mikä omalta osaltaan vahvisti analyyttistä ajatteluani. Opin myös suunnittelemaan ja toteuttamaan haastatteluita ja analysoimaan laadullista aineistoa systemaattisesti sisällönanalyysin avulla.

Opinnäytetyön tekeminen opetti myös projektinhallintaa, sekä pitkäjänteistä työskentelyä. Huomasin, että nämä olivat minulle aluksi vaikeita, etenkin työn eri vaiheiden aikatauluttaminen ja tietynlainen järjestelmällisyys. Työ vaati myös paljon oma-aloitteisuutta, suunnitelmallisuutta ja itsekuria. Opin, kuinka tärkeää on oppia jäsentämään laajaa aineistoa ja keskittymään olennaiseen, vaikka aihepiiri onkin hyvin laaja. Myös kykyäni kirjoittaa selkeää ja perusteltua asiatekstiä kehittyi, mikä on hyödyllistä sekä opinnoissa että työelämässä. Koen, että olisin voinut olla järjestelmällisempi alusta alkaen ja pitää tarkemmin kiinni aikataulusta. Olisin myös voinut hyödyntää enemmän kansainvälisiä lähteitä, sekä esimerkiksi tieteellisiä artikkeleita.

Kokonaisuudessaan koen, että opinnäytetyö on syventänyt ammatillista osaamistani matkailualasta ja antanut valmiuksia myös tulevaisuutta varten. Erityisesti olen oppinut, kuinka tärkeää on kuunnella eri sidosryhmiä, kuten paikallisia asukkaita ja matkailuyrittäjiä, jotta matkailua voidaan kehittää entisestään. Olen sitä mieltä, että opinnäytetyön kautta saatu osaaminen tukee minua tulevaisuudessa monella eri osa-alueella.

Lähteet

Business Lapland 2020. Toimialafaktaa: Matkailu Lapissa. Luettavissa:

<https://www.lapland.fi/fi/business/matkailu-lapissa/>. Luettu: 31.12.2024.

Destination Lapland. Tarinoita ja tietoa. Luettavissa:

<https://destinationlapland.com/yllaksesta/tarinoita-ja-tietoa/>. Luettu: 30.11.2024.

Eskola, J & Suoranta, J. 2020. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino. Tampere.

Finlex. 2025. Suomen säädöskokoelma. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi>. Luettu: 12.3.2025.

Global Compact 2024. Sosiaalinen vastuu. Luettavissa: <https://www.globalcompact.fi/sosiaalinen-vastuu>. Luettu: 13.3.2025.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Tammi. Hämeenlinna.

Hirsjärvi, S., & Hurme, H.

2015. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus. Helsinki.

Kallinen, T. & Kinnunen, T. 2021. Etnografia. Teoksessa Vuori, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettavissa:

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>. Luettu: 2.5.2025.

Kerranelämässä.fi. Lapin sää ja ilmasto. Luettavissa: <https://kerranelamassa.fi/kotimaan-matkailu/lappi/lapin-saa-ja-ilmasto/>. Luettu: 11.2.2025.

Lapland.fi. Vastuullista matkailua Lapissa. Luettavissa:

<https://www.lapland.fi/fi/matkailu/vastuullinen-matkailu/>. Luettu: 31.12.2024.

Levinyt.fi Kasvava matkailu tuo paljon hyvää, mutta myös ajattelemisen aihetta. Luettavissa:

<https://www.levinyt.fi/artikkeli/kolumni-kasvava-matkailu-tuo-paljon-hyvaa-mutta-myos-ajattelemisen-aihetta>. Luettu: 31.12.2024.

Lumipallo.fi. Levi – Monipuolinen ja kansainvälinen. Luettavissa:

<https://www.lumipallo.fi/hiihtokeskukset/suomi/pohjois-suomi/levi/>. Luettu: 13.3.2025.

Matkailevat tutkijat. Liikaturismin hillintää. Luettavissa:

<https://matkailevattutkijat.wordpress.com/2021/05/28/liikaturismin-hillintaa-28-5-2021/>. Luettu: 30.11.2024.

Metsähallitus 2023. Lapin luonnonvarasuunnittelu. Luettavissa: <https://www.metsa.fi/projekti/lapin-luonnonvarasuunnittelu/>. Luettu: 12.3.2025.

MTV Uutiset. Massaturismin vaikutukset kuumentavat tunteita: Matkailijat eivät pysykään enää niissä tiloissa jotka on varattu heille. Luettavissa: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/massaturismin-vaikutukset-kuumentavat-tunteita-matkailijat-eivat-pysykaan-ena-niissa-tiloissa-jotka-on-varattu-heille/8982898>. Luettu: 9.12.2024.

Newman, A. 2019. If Seeing the World Helps Ruin it – Should We Stay Home. New York Times. Luettavissa: <https://www.nytimes.com/2019/06/03/travel/traveling-climate-change.html>. Luettu: 11.2.2025.

Paliskuntain yhdistys. Paliskunnat. Luettavissa: <https://paliskunnat.fi/poro/poronhoito/paliskunnat/>. Luettu: 25.11.2024.

Rovaniemi.fi. Tietoa Rovaniemestä. Luettavissa: <https://www.rovaniemi.fi/Kaupunki-ja-paatoksenteko/Tietoa-Rovaniemesta>. Luettu: 2.4.2025.

Saamelaiskäräjät. Tietoa meistä. Luettavissa: <https://samediggi.fi/tietoa-meista/>. Luettu: 4.12.2024.

Selitys.fi. Mikä on ympäristövastuu?. Luettavissa: <https://selitys.fi/mika-on-ymparistovastuu/>. Luettu: 13.3.2025.

Ski.fi. a. Kymmenen uudistusta,- parannusta ja huippukohtaa. Luettavissa: <https://www.ski.fi/keskusuutiset/levin-talvi-2021-2022-kymmenen-uudistusta-parannusta-ja-huippukohtaa/>. Luettu: 4.12.2024.

Ski.fi. b. Levi. Luettavissa: <https://www.ski.fi/keskukset/levi/>. Luettu: 9.12.2024.

Suomenmaa 2024. Akropolis kärsii liikaturismista. Luettavissa: <https://www.suomenmaa.fi/uutiset/akropolis-karsii-liikaturismista>. Luettu: 13.3.2025.

Sustainable Travel International. What is overtourism?. Luettavissa: <https://sustainabletravel.org/what-is-overtourism/>. Luettu: 3.12.2024.

Tieteen Termipankki. Päästöt. Luettavissa: <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Nimitys:päästö>. Luettu: 13.3.2025.

Tilastokeskus (2023). Kuntien avainluvut. Luettavissa: <https://stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2023&active1=SSS>. Luettu: 25.11.2024.

Tourism Economics 2020. The Problem with "Overtourism". Luettavissa:

<https://www.tourismeconomics.com/about/economist-perspectives-2/archive/the-problem-with-overtourism/>. Luettu: 2.4.2025.

Tuomi, J; Sarajärvi, A: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. (2018).

UNWTO 2018. Tourism Highlights. Luettavissa: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419876>. Luettu: 30.11.2024.

Visit Finland a. 2024. Kestävän matkailun tila Suomessa. Luettavissa: <https://stfhub.visitfinland.com/guide/state-of-sustainable-tourism>. Luettu: 13.3.2025

Visit Finland c. Adverse Effects of Tourism on Biodiversity. Luettavissa: <https://stfhub.visitfinland.com/guide/adverse-effects-of-tourism-on-biodiversity>. Luettu: 3.12.2024.

Visit Finland b. Lapin lumettoman ajan matkailua kehitetään: Keskiyön aurinko ja ruska vetonauloina. Luettavissa: <https://www.visitfinland.fi/ajankohtaista/tiedotteet/2023/lapin-lumettoman-ajan-matkailua-kehitetaan-keskiyon-aurinko-ja-ruska-vetonauloina>. Luettu: 25.11.2024.

Yle 2018. Liikaturismi aiheuttaa ongelmia suosituissa matkakohteissa. Luettavissa: <https://yle.fi/a/3-10216612>. Luettu: 13.3.2025.

Yle 2024. Venetsia ottaa käyttöön pääsymaksun päivämatkailijoille. Luettavissa: <https://yle.fi/a/74-20083363>. Luettu: 13.3.2025.

Ylläs.fi. Ylläs – Suomen kaunein hiihto -ja matkailukeskus. Luettavissa: <https://yllas.fi>. Luettu: 13.3.2025.

Ymparistö.fi. Luonnon monimuotoisuus turvaa elämän edellytykset maapallolla. Luettavissa: <https://www.ymparisto.fi/fi/luonto-vesistot-ja-meri/luonnon-monimuotoisuus/luonnon-monimuotoisuus-lappi>. Luettu: 11.2.2025.

Ympäristöministeriö. Mitä on kestävä kehitys?. Luettavissa: <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>. Luettu: 13.3.2025.

Liitteet

Liite 1. Haastattelurunko

Kertoisitko minulle hieman itsestäsi ja roolistasi Lapin matkailun ja ympäristön parissa?

Miten kuvailisit Lapin matkailun kehitystä viime vuosina?

Miten kuvailisit Levin ja Ylläksen alueen nykyistä matkailutilannetta?

Millä tavoin näiden alueiden turismi on muuttunut viime vuosina?

Onko Levillä ja Ylläksellä ylipäätään havaittavissa merkkejä liikaturismista? Millaisia?

Millaisena näkisit Levin ja Ylläksen matkailun tulevaisuuden?

Mitä konkreettisia toimia voidaan tehdä Ylläksen ja Levin alueen ympäristön suojelemiseksi?

Miten määrittelisit liikaturismin nimenomaan Lapin kohdalla?

Onko potentiaalinen liikaturismi jo esillä Lapissa? Osaisitko kertoa missä ja millä tavoin?

Miten suuri turistimäärä vaikuttaa Lapin matkailuelinkeinoon?

Mitä ongelmia suuri matkailijamäärä mahdollisesti aiheuttaa palveluiden ja majoituksen suhteen? Onko havaittavissa kapasiteetti ongelmia?

Miten potentiaalinen liikaturismi vaikuttaa/vaikuttaisi paikallisten elämään?

Mitä ovat merkittävimmät ympäristöhaitat, joita liikaturismi voi aiheuttaa?

Ovatko esimerkiksi luonnon kuluminen, jätteenhallinta ja eläimistön häiriintyminen kasvavia ongelmia?

Ovatko ilmastonmuutos ja matkailun kasvu kytköksissä toisiinsa nimenomaan Lapin alueella?

Miten liikaturismia voitaisiin ehkäistä, ennakoida ja hallita Lapissa?

Onko Lapissa jo käytössä konkreettisia esimerkkejä kestävästä matkailusta?

Miten kestävä kehityksen mallia voitaisiin hyödyntää potentiaalisten ongelmien ratkaisussa?

Miten turistit voisivat omalla toiminnallaan tukea vastuullista ja kestävä matkailua?

Miten arvioisit että Lapin matkailu kehittyy seuraavien vuosikymmenten aikana?

Onko mahdollista että matkailijoiden määrää rajoitetaan tai ohjataan tietyille alueille?

Mitä sinun mielestäsi päättäjien, yrittäjien ja matkailijoiden pitäisi ymmärtää liikaturismista ja sen vaikutuksista?

Haluaisitko vielä lisätä jotain aiheeseen liittyen?

Liite 2. Tutkimustiedote

Toimeksiantaja: Haaga-Helia, Haagan toimipiste

Aineiston keruun tavoite: Tavoitteena on kartoittaa ja ymmärtää millaisia vaikutuksia mahdollinen liikaturismi aiheuttaa Lapin matkailulle ja ympäristölle.

Aineiston keruun toteuttamistapa ja vaiheet: Haastattelut toteutuvat Teams- sovelluksen avulla. Sillä myös nauhoitetaan haastattelu.

Osallistuminen kesto: Haastattelun kesto noin tunti.

Etukäteisvalmistautuminen: Osallistuminen tutkimukseen ei vaadi etukäteisvalmistautumista.

Osallistumisen hyöty tutkittavalle tai hänen edustamalleen organisaatiolle: Tutkimukseen osallistumalla haastateltava, sekä hänen edustamansa organisaatio pääsee tuomaan esiin omat näkemyksensä aiheeseen liittyen. Tällä tavalla heillä on mahdollisuus vaikuttaa tutkimustuloksiin.

Aineiston käsittely, säilytys, luovutustahot ja hävittäminen: aineiston käsittelyyn ja analysointiin käytetään Haaga-Helien tarjoamia tallennuspalveluita ja analysointiohjelmia.

Henkilötietojen käsittelytoimien oikeusperusteena on rekisteröidyn suostumus. Henkilötietojen käsittely ja rekisteröidyn oikeudet noudattavat voimassa olevaa EU:n yleistä tietosuojaa-asetusta (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta) ja voimassa olevaa kansallista lainsäädäntöä. Aineisto hävitetään viimeistään 30.5.2025.

Rekisterinpitäjä: Johanna Lahtinen, Haaga-Helia. Haaga-Helien tietosuojavastaava: Ilkka Valve. +358 294471222. ilkka.valve@haaga-helia.fi.

Tuloksista tiedottaminen: Opinnäytetyöraportti julkaistaan Theseus-verkkopalvelussa.

Rahoitus ja mahdolliset intressiristiriidat: Tämä tutkimus toteutetaan osana Haaga-Helien opinnäytetyötä, eikä se saa ulkopuolista rahoitusta. Tutkimusta ei rahoita mikään kaupallinen taho, matkailualan yritys tai muu toimija, jolla voisi olla vaikutus tutkimuksen sisältöön tai tulosten esittämiseen. Tutkimuksella ei ole kytköksiä organisaatioihin, jotka voisivat hyötyä tulosten vinoutuneesta esittämisestä. Kaikki aineistonkeruu ja raportointi toteutetaan puolueettomasti ja eettisesti, noudattaen hyvän tieteellisen käytännön periaatteita.

Mahdollisia intressiristiriitoja ei ole.

Vapaaehtoisuus ja suostumuksen peruuttaminen: Osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista.

Haastatteluissa, osallistuvissa havainnoinneissa, työpajatyöskentelyissä tai vastaavissa: Suostumuksen voi peruuttaa koska tahansa syytä ilmoittamatta ja esimerkiksi keskeyttää haastattelun niin halutessaan.

Suostumuksen voi peruuttaa ottamalla yhteyttä tutkimuksen tekijään sähköpostitse tai puhelimitse. Lisäksi suostumuksen voi peruuttaa myös kesken haastattelun ilmoittamalla asiasta suullisesti. Kaikki siihen

mennessä kerätty tieto poistetaan, ellei toisin sovita. Huomaa, että jo analysoidusta tutkimustuloksista yhden tutkittavan osuutta ei voida jälkikäteen poistaa. Edellä mainittu tutkimustiedotteen sisältö kertoo ymmärrettävästi, mitä tutkimus koskee, mitä osallistuminen tarkoittaa, mihin dataa käytetään ja miten sitä säilytetään. Tutkittaville on annettu yhteystiedot ja mahdollisuus esittää kysymyksiä ja saada vastauksia kysymyksiin.